

**GÖTEBORGS UNIVERSITET
HANDELSHÖGSKOLAN**

Europeiska sociala stadgan - en förbisedd lillasyster

av Maria Sandstedt

Juridiska Institutionen
Programmet för juris kandidatexamen
Tillämpade studier, 30 högskolepoäng
HT 2010
Socialrätt

Handledare: Lotta Vahlne Westerhäll

Förkortningar

AD	Arbetsdomstolen
AFL	lag (1962:381) om allmän försäkring
AFS	Arbetsmiljöverkets författningssamling
Ds	Departementsserien
EKMR	Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna
HD	Högsta domstolen
ILO	International Labour Organization
LAS	lag (1982:80) om anställningsskydd
MR	mänskliga rättigheter
NJA	Nytt juridiskt arkiv
Prop.	proposition
RegR	Regeringsrätten
RÅ	Regeringsrättens årsbok
SOU	Statens offentliga utredningar
SÖ	Statens internationella överenskommelser
TEU	Treaty on European Union

Förkortningar	2
1 Inledning	5
1.1 Vilken "europeisk social stadga"?	5
1.2 Syfte, frågeställning och avgränsningar	5
1.3 Metod	6
1.4 Disposition	6
2 Den europeiska sociala stadgan	7
2.1 Europarådet	7
2.2 Stadgans framväxt och innehåll	7
2.3 Ratificering	10
2.4 Stadgans personkrets	10
2.5 Övervakningsmekanismer	11
2.5.1 Rapporteringssystemet.....	11
2.5.2 Kollektiva klagomålsprotokollet.....	13
2.5.2.1 Collective Complaint No 12/2002: Svenskt Näringsliv v. Sweden.....	15
2.6 Generellt om innehållet i och tillämpningen av rättigheterna	16
2.7 Europeiska sociala stadgans förhållande till Europakonventionen	17
2.7.1 Artikel 6 – rätten till rättvis rättegång.....	18
2.7.2 Artikel 1 första tilläggsprotokollet – skydd för egendom	18
2.7.3 Referenser mellan systemen.....	19
3 Undersökningen	20
3.1 Användningen av databaser och materialet	20
3.2 Resultat	21
3.2.1 Propositioner.....	21
3.2.1.1 Antal och omfattning.....	21
3.2.1.2 Ämnesområden	23
3.2.1.3 Problematisering.....	24
3.2.2 Praxis.....	24
3.2.2.1 Högsta domstolen.....	24
3.2.2.2 Regeringsrätten.....	25
3.2.2.3 Arbetsdomstolen	25
3.2.3 Europeiska kommittén för sociala rättigheters slutsatser	26
3.2.3.1 Artikel 4.4	27
3.2.3.2 Artikel 5	28

3.2.3.3 Artikel 7	30
3.2.3.3.1 Artikel 7.1.....	30
3.2.3.3.2 Artikel 7.3.....	31
3.2.3.4 Artikel 8	32
3.2.3.4.1 Artikel 8.1.....	32
3.2.3.4.2 Artikel 8.3.....	33
3.2.3.5 Artikel 18.3.....	33
3.2.3.6 Artikel 19	34
3.2.3.6.1 Artikel 19.6.....	34
3.2.3.6.2 Artikel 19.8 (19.10).....	35
3.2.3.7 Artikel 20	36
4 Sammanfattande slutkommentar	38
4.1 Europeiska sociala stadgans påverkan på svensk rätt	38
4.1.1 Svenska förarbeten och praxis.....	38
4.1.2 Oviljan att lyssna.....	40
4.2 Inneboende problematik	41
4.2.1 Stadgans utformning.....	41
4.2.2 Problemet med övervakningen	41
4.3 Förhållandet till Europeiska Unionens stadga om de grundläggande rättigheterna och framtiden.....	42
4.3.1 Bakgrund.....	42
4.3.2 EU-stadgans innehåll och räckvidd.....	43
4.3.3 EU, sociala rättigheter och framtiden	44
5 Käll- och litteraturförteckning.....	46
6 Bilaga – Propositioner som nämner Europeiska sociala stadgan	52

1 Inledning

1.1 Vilken "europeisk social stadga"?

Det var min första tanke när jag fick svar av Lotta på min efterfrågan av uppsatsämne och handledning. Men å andra sidan är det en ganska bra utgångspunkt när man har ett stort arbete framför sig. Vad jag visste var att arbetet var tänkt att falla inom ramen för "hur folkrätten påverkar svensk rätt", men jag insåg inte hur grundlig jag skulle bli tvungen att vara.

Den europeiska sociala stadgan, eller Europarådets sociala stadga som den också kallas, har funnits med oss i dryga fyrtio år, men ändå är den okänd för det stora flertalet. När man nämner dess desto mer kända storasyster Europakonventionen är det knappast någon som höjer på ögonbrynet, snarare tvärtom; många är åsikterna kring den, dess praxis och dess förhållande till svensk rätt.

Och det är någonstans här jag måste börja, med en grundlig presentation av stadgan, dess innebörd och funktioner, men kanske också dess begränsningar. Det är först därefter dess eventuella påverkan på svensk rätt kan undersökas.

1.2 Syfte, frågeställning och avgränsningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka och beskriva om och i så fall i vilken utsträckning den europeiska sociala stadgan har haft någon påverkan på svensk rätt. I detta ligger också arbetet med att presentera den europeiska sociala stadgan. När denna uppsats tog sitt avstamp var jag helt övertygad om att en frågeställning så vid som denna:

- Vilken påverkan har den europeiska sociala stadgan på svensk rätt?

skulle komma att behövas snävas in, till exempel att endast beröra socialrättsligt perspektiv, men eftersom tillgången till material är begränsad har detta vida perspektiv fått stå kvar oförändrat. De underfrågor som tillkommit under arbetets gång för att kunna besvara huvudfrågeställningen är:

- Hur och i vilken utsträckning omnämns europeiska sociala stadgan i svenska förarbeten och svensk praxis?
- Hur hanterar Sverige eventuell kritik i rapporteringssystemet?

Fokus har legat på ett brett perspektiv, på att försöka ge en helhetsbild, och därmed görs inget anspråk på en fullständig undersökning.

Eftersom fokus har varit bredd har jag därmed inte i detalj gått in på rättigheternas innehåll och karaktär. Jag har försökt att undvika en diskussion om sociala/ekonomiska rättigheter v. politiska/civila rättigheter och därmed överhuvudtaget inte problematiserat kring detta. Viss naturlig avgränsning har också skett på grund av tillgången till material i de databaser som använts, jag har inte haft tillgång till några svenska propositioner publicerade tidigare än 1970.

1.3 Metod

Genom användning av databaser har jag med hjälp av en kvantitativ metod sammanställt ett första undersökningsmaterial av propositioner och praxis utifrån kriteriet att de i någon utsträckning omnämner den europeiska sociala stadgan. Ett andra undersökningsmaterial består av de negativa slutsatser Sverige har fått inom ramen för den europeiska sociala stadgans rapporteringssystem. Textanalys har därefter tillämpats på allt undersökningsmaterial för att kunna besvara frågor som ”i vilken utsträckning” och ”hur”. Närmare beskrivet hur undersökningarna gått till finns presenterat i samband med undersökningarnas resultat.

1.4 Disposition

Uppsatsen börjar med en deskriptiv del av den europeiska sociala stadgan: dess framväxt, innehåll och funktion ur ett delvis svenskt perspektiv. Denna del innehåller också ett stycke om europeiska sociala stadgans relation till Europakonventionen. Därefter presenteras materialet och resultatet av uppsatsens undersökande del: först en kortare genomgång av propositionerna och svensk praxis och därefter vissa av Europeiska kommittén för sociala rättigheters negativa slutsatser, artikel för artikel. Arbetet avslutas med en sammanfattande slutkommentar som också ger en kortare presentation av Europeiska Unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, dess relation till den europeiska sociala stadgan och vad det kan innebära för framtiden.

2 Den europeiska sociala stadgan

2.1 Europarådet

Europarådet, med bas i Strasbourg, grundades 1949 och har idag 47 medlemsstater. Europarådets primära mål är att skapa ett gemensamt demokratiskt och juridiskt område som täcker hela den europeiska kontinenten. Fokus för arbetet inom Europarådet är att främja fundamentala värden som mänskliga rättigheter, demokrati och rättstatsutveckling. Europarådets beslutsfattande organ är dess Ministerkommitté som består av utrikesministrarna från medlemsstaterna.

2.2 Stadgans framväxt och innehåll

Den europeiska sociala stadgan ("stadgan") arbetades fram av Europarådet under åren 1953-1961. Den tillkom på grund av det faktum att Europakonventionen¹ inte innehöll några explicita bestämmelser om sociala rättigheter, vilket berodde på prioriteringar när Europakonventionen skapades.² Man utgick ifrån att inte alla medlemstater i Europarådet vid det tillfället skulle kunna garantera sina medborgare ekonomiska och sociala rättigheter och därför togs beslutet att samla dem i en egen stadga.³ En del av den här diskussionen byggde också på tankegången att ekonomiska och sociala rättigheter kräver mycket mer av statsmakten, såväl administrativt arbete som ekonomiska resurser. De här tankarna kring sociala rättigheter innebar konsekvenser, både vad gäller karaktäriseringen av dem, hur de definieras och hur de övervakas. Stadgan ratificerades av Sverige 1962⁴ och trädde i kraft 1965, men till skillnad från Europakonventionen gäller stadgan inte som svensk lag.

Stadgan består förutom av inledning av fyra delar och skyddar 19 ekonomiska och sociala rättigheter.

De 19 skyddade rättigheterna är:

- rätten till arbete (artikel 1)
- rätten till skäliga arbetsvillkor (artikel 2)
- rätten till säkra och hälsosamma arbetsförhållanden (artikel 3)

¹ Lag (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

² Harris, s 2f

³ Gomien, Harris & Zwaak, s 14

⁴ SÖ 1962:57, prop. 1962:175

- rätten till skälig lön (artikel 4)
- föreningsrätten (artikel 5)
- den kollektiva föreningsrätten (artikel 6)
- rätten till skydd för barn och ungdom (artikel 7)
- rätten till skydd för kvinnliga arbetstagare (artikel 8)
- rätten till yrkesvägledning (artikel 9)
- rätten till yrkesutbildning (artikel 10)
- rätten till skydd för den enskildes hälsa (artikel 11)
- rätten till social trygghet (artikel 12)
- rätten till social och medicinsk hjälp (artikel 13)
- rätten att utnyttja sociala tjänster (artikel 14)
- funktionshindrades personers rätt till yrkesutbildning, rehabilitering, etc. (artikel 15)
- familjens rätt till socialt, rättsligt och ekonomiskt skydd (artikel 16)
- mödrars och barns rätt till socialt och ekonomiskt skydd (artikel 17)
- rätten att utöva förvärvsarbete utomlands (artikel 18)
- migrerande arbetstagares och deras familjers rätt till skydd och hjälp (artikel 19)

Under Del I beskrivs rättigheterna kort som mål för den politik som parterna ska föra, under Del II listas rättigheterna i 19 separata artiklar som parterna anser sig bundna av i enlighet med Del III, och Del IV innehåller maskineriet för kontroll för hur stadgan efterlevs. Del V presenterar stödbestämmelser som exempelvis avvikelser vid krig eller nationellt krigstillstånd. Av artikel 38⁵ framgår att stadgans appendix ska utgöra en integrerad del av stadgan och begränsas till viss del dess faktiska betydelse.⁶

I tilläggsprotokollet från 1988 läggs ytterligare fyra rättigheter till listan, de rör jämställdhet i arbetslivet, arbetstagares rätt till information och samråd samt äldres rätt till socialt skydd. Sverige ratificerade protokollet i dess helhet året därpå⁷ och det trädde i kraft 1992.

Efter ett ministermöte 1990 tillsattes en kommitté för att genomföra en ingående granskning av den europeiska stadgans roll, innehåll och sätt att fungera.⁸ Denna reformkommitté (kallad Charte-Rel) föreslog bland annat ett protokoll om ett kollektivt klagomålsförfarande⁹ och att stadgan skulle revideras i sin helhet. Detta kom att innebära vissa förändringar av existerande

⁵ Art. N, Reviderade stadgan

⁶ Lind, s 237 samt se nedan avsnitt 2.4

⁷ SÖ 1989:22, prop. 1988/89:106

⁸ Ds 1997:65, s 7

⁹ 1995 års protokoll om ett kollektivt klagomålsförfarande

rättigheter, ett sammanförande av rättigheterna i 1961 års stadga och 1988 års tilläggsprotokoll samt att dessa kompletterades med åtta helt nya rättigheter. De åtta nya rättigheterna är:

- rätten till skydd vid uppsägning (artikel 24)
- arbetstagarnas rätt till skydd vid arbetsgivarens insolvens (artikel 25)
- rätten till värdiga arbetsförhållanden (artikel 26)
- rätten till jämställdhet för arbetstagare med familjeansvar (artikel 27)
- rätten för arbetstagarrepresentanter till skydd inom företag och åtgärder för att underlätta deras verksamhet (artikel 28)
- rätten till information och samråd vid kollektiva uppsägningar (artikel 29)
- rätten till skydd mot fattigdom och social utslagning (artikel 30)
- rätten till bostad (artikel 31)

Sverige ratificerade den reviderade stadgan 1998¹⁰ vilken trädde i kraft 1999¹¹. Regeringen skriver i propositionen att Sverige aktivt har deltagit i arbetet med moderniseringen, att man ser positivt på att den europeiska sociala stadgan har uppmärksamats alltmer och att stadgan fått en särskilt stor betydelse för Europarådets nya medlemsstater i Central- och Östeuropa.¹² Man menar att stadgan kan användas för att främja den sociala utvecklingen i Europa. Enligt regeringens mening var det viktigt att stadgan kunde träda i kraft så snart som möjligt och därför utgick man från gällande svensk lagstiftning vad gäller omfattningen av åtaganden enligt stadgan.

1961 års europeiska sociala stadga och den reviderade stadgan fortsätter att existera sida vid sida. Men de parter som också ratificerar den reviderade stadgan blir bundna av denna istället och motsvarande förpliktelse enligt den äldre stadgan och tilläggsprotokollet upphör att gälla för den staten.¹³ Samtidigt hänvisar den reviderade stadgan till den äldre stadgan, exempelvis i artikel C där det framgår att den reviderade stadgan ska underställas samma övervakning som den äldre, utan att specificera hur denna övervakning går till, utan regleringen finns i 1961 års stadga. Därför är man fortfarande till viss del beroende av 1961 års stadga och dess

¹⁰ prop. 1997/98:82

¹¹ SÖ 1998:35

¹² prop. 1997/98:82, s 16

¹³ Art. B (2), Reviderade stadgan

ändringsprotokoll från 1991.¹⁴ Viktigt att komma ihåg är att den reviderade stadgan inte skall innebära ett sämre skydd än den tidigare.¹⁵

2.3 Ratificering

När en part väljer att ratificera någon av stadgorna behöver de inte godkänna alla delar enligt stadgans artikel 20.¹⁶ Istället är det två godtaganden som parterna behöver göra, vilket i den reviderade stadgan uttrycks på följande sätt. Först måste varje part åta sig att godta målbestämmelserna i Del I som en förklaring av mål som parten med alla lämpliga medel ska försöka förverkliga. Som ett andra led ska varje part anse sig bunden av åtminstone 16 artiklar eller 63 numrerade punkter i Del II, varav sex artiklar måste utgöras av nio speciellt uppräknade artiklar, så kallade kärnartiklar.¹⁷ Sverige har godtagit sju av dessa nio artiklar,¹⁸ 23 av sammanlagt 31 artiklar och 83 av de 98 numrerade punkterna.¹⁹ De bestämmelser man avstår från att ratificera kan delas in i tre grupper:

- a) områden som traditionellt regleras av arbetsmarknadens parter (artikel 2:1-2 och 7, 4:5, 7:5-6, 8:4)
- b) bestämmelser som inte kan ratificeras på grund av den svenska lagstiftningens utformning (artikel 3:4, 8:2 och 5, artikel 24 och 28)
- c) bestämmelser som inte anses lämpliga att ratificera på grund av att framtida utveckling skulle kunna komma i konflikt med vad stadgan representerar.²⁰ (artikel 2:4, 12:4)

Detta system med möjlighet att välja mellan artiklarna, av vissa författare kallad ”à la carte-struktur”, är tänkt att vara tillfällig och parterna är förpliktade att återkommande undersöka möjligheten att ytterligare utsträcka sin existerande ratifikation.²¹

2.4 Stadgans personkrets

Enligt första punkten i stadgans appendix omfattas endast medborgare i det egna landet och medborgare från ett land som har ratificerat stadgan av det skydd som stadgan ger. Detta

¹⁴ SÖ 1994:20, som också tillkom efter ministermötet 1990.

¹⁵ Lind, s 239

¹⁶ Art. A, Reviderade stadgan.

¹⁷ Art. 1, 5, 6, 7, 12, 13, 16, 19 och 20.

¹⁸ Sverige har avstått från att ratificera delar av artikel 7 och artikel 12 .

¹⁹ http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/CountryFactsheets/Sweden_en.asp

²⁰ prop. 1997/98:82, s 14

²¹ Khemani, s 11

innebär en klar begränsning av stadgans betydelse i och med inte alla individer på visst territorium omfattas. Eftersom det är medborgarskapet som är avgörande innebär detta att viss diskriminering blir tillåten; personer med utländsk bakgrund som är lagligen bosatta och folkbokförda, men inte medborgare i landet behandlas sämre av stadgan.²² Dock omfattas flyktingar och statslösa enligt andra och tredje punkten. Det går också att se att många utav rättigheterna i stadgan är kopplade till den ekonomiska verksamhet som personen utövar, de flesta rättigheterna rör arbetstagares sociala rättigheter.²³ Skälet till detta är att 1961 års stadga skapades med ILO:s konventioner som förebilder. Det mer universella perspektivet har sakta börjat infinna sig genom nya protokoll, inklusive klagomålsförfarandet, samt revideringen som skedde under 1990-talet.

2.5 Övervakningsmekanismer

2.5.1 Rapporteringssystemet

Enligt artikel 21 i 1961 års stadga ska alla fördragsslutande parter vartannat år skicka en rapport på hur de bestämmelser man godtagit tillämpas. Rapporteringssystemet har setts över ett antal gånger, 1996 beslöt Ministerkommittén först att endast vissa kärnbestämmelser rapporteras vartannat år och de övriga vart fjärde år.²⁴ 2006 togs ett nytt beslut om rapporteringssystemet av Ministerkommittén.²⁵ Stadgans alla artiklar har nu delats in i fyra tematiska grupper och en grupp om året ska rapporteras in till Europeiska kommittén för sociala rättigheter, vilket innebär att varje artikel rapporteras vart fjärde år. De fyra tematiska grupperna är:

- Anställning, praktik och lika möjligheter (Employment, training and equal opportunities)
- Hälsa, social trygghet och socialt skydd (Health, social security and social protection)
- Rättigheter vid arbete (Labour rights)
- Barn, familjer och migranter (Children, families and migrants)

Artikel C i den reviderade stadgan hänvisar till detta rapporteringssystem.

²² prop. 1997/98:82, s 39f

²³ Lind, s 238

²⁴ Harris, s 307f

²⁵ Beslut av Ministerkommittén vid det 963:e mötet, 3 maj 2006,
<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=996767&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntranet>

Rapporterna blir offentliga när de når Europarådet.²⁶ Där granskas de och en rättslig bedömning om staterna uppfyller sina åtaganden görs av Europeiska kommittén för sociala rättigheter, ”kommittén”. Kommittén gick tidigare under namnet ”den oberoende expertkommittén”, men bytte namn 1998 för att lyfta fram dess koppling till mänskliga rättigheter.²⁷ Artikel 25 i 1961 års stadga reglerar sammansättningen och av den artikeln framgår, efter en ändring 1994, att kommittén ska bestå av minst nio ”oavhängiga, oförvitliga experter med erkänd kompetens i internationella sociala frågor” som nominerats av de fördragsslutande parterna. Detta innebär att alla parter inte är representerade samtidigt och att kommittén förmodligen saknar expertkunskap när det gäller dessa stater. Kommittén anser sig inte vara bunden av en tidigare tolkning av en viss artikel i stadgan utan kan ändra uppfattning från ett år till ett annat.²⁸ Kommittén kommer därefter fram till en slutsats, som inte är ett bindande beslut, och den byggs på all tillgänglig information inklusive rapporterna från staterna själva. Slutsatsen görs offentlig²⁹ och vidarebefordras till Regeringskommittén.

Regeringskommittén, vilken ursprungligen refererades till i artikel 27 i 1961 års stadga som ”en underkommitté till Europarådets sociala kommitté”, bereder Ministerkommitténs beslut. Regeringskommittén är specifik för den europeiska sociala stadgan och består av representanter, statsanställda, från de fördragsslutande parterna. De nomineras av sin regering och kommer från olika departement beroende på vilka frågor ett visst möte kommer att behandla.³⁰

Beredningen sker genom att Regeringskommittén väljer ut och ger förslag på rekommendationer, baserade på sociala, ekonomiska och andra överväganden, hur situationer som påtalats av Europeiska kommittén för sociala rättigheter ska lösas.³¹ Det står klart sedan ett ändringsprotokoll från 1991 att det endast är Europeiska kommittén för sociala rättigheter som kan utföra den rättsliga bedömningen och att Regeringskommittén är bunden av vad Europeiska kommittén för sociala rättigheter har kommit fram till.³² Tidigare följde inte alltid Regeringskommittén de slutsatser som Europeiska kommittén för sociala rättigheter kommit fram till. Trots att ändringsprotokollet ännu inte är bindande, på grund av bristande ratifikation, har nästan alla ändringar det innebär redan genomförts efter uppmaning av

²⁶ Implementation of the European Social Charter Survey by Survey – 2002, s 27

²⁷ Harris, s 293f

²⁸ Harris, s 322f

²⁹ Art. 23(3), ändrad genom artikel 1 i 1991 års ändringsprotokoll

³⁰ Harris, s 302 och Regeringskommitténs arbetsordning på:

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/GovernmentalCommittee/Rules2008_en.pdf

³¹ Artikel 27(3), ändrad genom artikel 4 i 1991 års ändringsprotokoll

³² Harris, s 326

ministerkonferensen 1991 och Ministerkommittén senare samma år.³³ Det Regeringskommittén framförallt tar hänsyn till vid sina rekommendationer är huruvida de parter som har fått negativt utslag från Europeiska kommittén för sociala rättigheter visar villighet att lösa situationen, men också antalet personer som påverkas av att parten inte uppfyller denna del av sitt åtagande.³⁴

Baserat på den information från de andra två kommittéerna antar Ministerkommittén därefter en resolution som omfattar övervakningsperioden, vilken kan innehålla individuella rekommendationer till de stater som inte uppfyller stadgans krav. Fram till och med 1991 hade Ministerkommittén inte antagit någon rekommendation riktad till specifik stat, men i och med tilläggsprotokollet modifierades röstningsreglerna vilket resulterade i att rekommendationer enklare kunde antas.³⁵ Sedan dess har Ministerkommittén utfärdat 36 rekommendationer, varav en rör Sverige.³⁶ Det skall dock observeras att dessa rekommendationer inte är juridiskt bindande för de fördragsslutande parterna.³⁷

2.5.2 Kollektiva klagomålsprotokollet

Sedan 1998 existerar för Sveriges del det som kallas det kollektiva klagomålsförfarandet³⁸ sida vid sida med rapporteringssystemet. Detta tilläggsprotokoll ratificerade Sverige i samband med den reviderade stadgan och återfinns i artikel D.³⁹ Systemet arbetades fram för att förbättra genomförandet av de sociala rättigheter som tillförsäkras genom stadgan, öka effektiviteten av övervakningen och komplettera systemet med nationella rapporter.⁴⁰ Förfarandet innebär att vissa organisationer, tillhörande fyra kategorier, ges rätt att anföra klagomål mot en stat som brister i sina åtaganden. Av artikel 1 i protokollet framgår att de tre första kategorierna är: internationella arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer, andra internationella icke-statliga organisationer (NGO) med konsultativ status hos Europarådet och dessutom finns upptagna på en särskilt upprättad lista för ändamålet⁴¹ samt representativa arbetsgivarorganisationer och fackföreningar inom visst land som kan anföra klagomål mot den egna staten. I artikel 2 öppnas möjlighet upp för part att låta andra representativa NGO:s,

³³ Ds 1997:65, s 7

³⁴ Harris, s 338f

³⁵ Art. 29, som blev artikel 28 genom artikel 5 i 1991 års ändringsprotokoll

³⁶ http://www.coe.int/t/cm/adoptedTexts_en.asp, under rekommendationer.

³⁷ Harris, s 353

³⁸ 1995 års protokoll om ett kollektivt klagomålsförfarande

³⁹ prop. 1997/98:82

⁴⁰ 1995 års protokolls förklarande rapport, para. 2, <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Reports/Html/158.htm>

⁴¹ Dessa är för närvarande 75 stycken och listan uppdateras vart fjärde år,

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/OrganisationsEntitled/OrgEntitled_en.asp

med särskild kompetens rörande rättigheter i stadgan och om verkar inom statens jurisdiktion, få rätt att föra klagan. Trots att det har gått 15 år sedan protokollets tillkomst har endast Finland ratificerat artikel 2.⁴² I motiveringen till varför Sverige inte ratificerade artikel 2 finns bland annat ett konstaterande att ingen av de andra staterna som hitintills ratificerat protokollet hade förklarat sig bundna av artikeln samt att man vill invänta Europeiska kommittén för sociala rättigheters praxis angående vilka organisationer som får klagorätt eftersom staterna inte har något inflytande.⁴³

Klagomålet behandlas av Europeiska kommittén för sociala rättigheter, som först avgör om alla formella förutsättningar för prövning i sak föreligger.⁴⁴ Om så är fallet tas klagomålet upp till prövning och staten i fråga, samt den organisation som har sänt in klagomålet, får inkomma med förklaringar och upplysningar.⁴⁵ Även övriga medlemsstater som har ratificerat klagomålsprotokollet kan lämna kommentarer. Om kommittén anser det nödvändigt kan även en offentlig utfrågning hållas.⁴⁶

Klagan ska gälla en nationell otillfredsställande tillämpning av stadgan, det vill säga en prövning av hur statens lagar, men också praxis, stämmer överens med stadgan.⁴⁷ Genom denna definition och angreppsätt kan man säga att brottet mot stadgan är pågående och att det är skälet till att det inte finns någon tidsgräns för när ett klagomål senast måste vara väckt.⁴⁸ Individuella situationer omfattas inte utan klagan måste vara kollektiv, både materiellt och processuellt.⁴⁹ Det behöver därför inte påvisas något offer och det finns inget krav på att nationella instanser måste uttömmas.⁵⁰ Det finns inte heller någon res judicata-mekanism i relation till rapporteringssystemet utan en viss situation kan tas upp både i rapporter och i klagomål. Argument från staten att ett klagomål skall avisas för att det skulle vara uppenbart ogrundat har ogillats av kommittén vid flera tillfällen.⁵¹

Europeiska kommittén för sociala rättigheter skriver därefter en rapport som innehåller vilka åtgärder man har vidtagit för att pröva klagomålet och vilken slutsats man har dragit, huruvida staten har tillämpat stadgan på ett tillfredsställande sätt eller ej.⁵² Rapporten överlämnas sedan

⁴² http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Presentation/Overview_en.asp

⁴³ prop. 1997/98:82, s 12f

⁴⁴ Art. 6 i klagomålsprotokollet

⁴⁵ Art. 7 i klagomålsprotokollet

⁴⁶ Implementation of the European Social Charter Survey by Survey – 2002, s 31

⁴⁷ 1995 års protokolls förklarande rapport, para. 31, <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Reports/Html/158.htm>

⁴⁸ Churchill & Khaliq, s 433f

⁴⁹ Harris, s 360

⁵⁰ Lind, s 240f

⁵¹ Churchill & Khaliq, s 434

⁵² Art. 8(1)

till Ministerkommittén och blir offentlig inom fyra månader. Ministerkommittén ska i sin tur anta en resolution baserad på rapporten, samt, om Europeiska kommittén för sociala rättigheter i sin slutsats har funnit kritik, en rekommendation riktad till den stat rapporten rör.⁵³ Resolutionen och/eller rekommendationen får, liksom Regeringskommitténs rekommendation under rapporteringssystemet, baseras på sociala och ekonomiska överväganden.⁵⁴ Men inte heller Ministerkommitténs rekommendationer är juridiskt bindande utan är ett politiskt dokument.⁵⁵

Sedan protokollet trädde i kraft har det ratificerats av fjorton utav de 43 stater som ratificerat den europeiska sociala stadgan, antingen 1961 års eller den reviderade stadgan.⁵⁶ Fram till och med december 2010 har 62 kollektiva klagomål registrerats, med varierat antal olika år: som minst endast ett klagomål under 2004, som mest tio stycken under 2003, oftast mellan fem och sju stycken.⁵⁷ Under de två sista åren har klagomålen skiftat fokus från arbetstagares rättigheter till att nu oftare handla om sociala rättigheter.⁵⁸ Utav dessa 62 klagomål har 48 stycken avgjorts i sak. Trots att Europeiska kommittén för sociala rättigheter vid 33 tillfällen har konstaterat att parterna inte har tillämpat stadgan på ett tillfredsställande sätt har ministerkommittén endast skrivit en rekommendation vid ett tillfälle.⁵⁹ Detta tyder på att Ministerkommitténs beslut i de flesta fall är starkt färgade av ekonomiska och politiska hänsyn, vilket gör att analysen och det juridiska beslutet tenderar att hamna i bakgrunden.

2.5.2.1 Collective Complaint No 12/2002: Svenskt Näringsliv v. Sweden

Än så länge har bara ett klagomål rört Sverige, No. 12/2002. Klagomålet rörde två frågor och innebar att Svenskt Näringsliv ville få prövat huruvida organisationsklausuler i samband med anställning som ger fackligt anslutna företrädare samt om obligatoriska granskningsavgifter, även för oorganiserade arbetare, utgjorde brott mot artikel 5, föreningsrätt, i den reviderade stadgan. Det lyfts fram att det i svensk lag inte finns något uttalat skydd för rätten att inte organisera sig, men genom en referens till AD 2001 nr 20 uppmärksammas att Europakonventionen har inkorporerats som svensk lag och att det därigenom har uppkommit ett skydd på den negativa föreningsrätten i Sverige.

⁵³ Art. 9

⁵⁴ 1995 års protokolls förklarande rapport, para. 46, <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Reports/Html/158.htm>

⁵⁵ Harris, s 368

⁵⁶ http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Presentation/Overview_en.asp

⁵⁷ De kollektiva klagomålen finns listade på:

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Complaints/Complaints_en.asp

⁵⁸ Jfr med Cullen, s 67f

⁵⁹ Collective Complaint No 6/1999, *Syndicat national des professions du tourisme v. France* och Recommendation R ChS (2001)1

Gällande den första frågan rörde det sig ofta om kollektivavtal mellan fackföreningar och småföretagare som inte är anslutna till någon arbetsgivarorganisation. Svensk lag innehöll inget explicit förbud mot organisationsklausuler av det här slaget, frågan hade också prövats av Arbetsdomstolen i mål AD 1986 nr 68 där domstolen efter genomgång av förarbetena ansåg att det inte gavs något stöd i gällande rätt för att betrakta organisationsklausuler i kollektivavtal som ogiltiga. Europeiska kommittén för sociala rättigheter konstaterade att den sortens organisationsklausuler påverkar den enskildes rätt att fritt avgöra om man vill vara fackligt ansluten eller ej och därmed utgör ett klart brott mot artikel 5.

Vad gällde granskningsavgifterna framgick det att de i detta fall uppgick till 1,5 procent. Granskningsavgifter hade vid flera tillfällen prövats av Arbetsdomstolen och senast i AD 2001 nr 20 återigen konstaterats vara lagenliga. Enligt kommittén var svaret beroende av vad avgifterna användes till; om de avgifter som betalas in till fackföreningarna får användas till annat än lönegranskning är dessa avgifter ett brott mot artikel 5. Avgifterna är alltså inte *per se* oberättigade så länge de finansierar just lönegranskning. De måste dock vara proportionella till kostnaderna för lönegranskningen och den nytta tjänsten innebär för arbetstagaren. Kommittén kunde i detta fall inte överblicka om så var fallet utan överlämnade bedömningen åt de nationella domstolarna.

Klagomålet ledde till att Ministerkommittén antog en resolution 23 september 2003 där det framgår att Sverige har tagit på sig att korrigera problemen som konstaterats föreligga genom förhandlingar och att man vill se situationen löst vid nästa rapportering av artikel 5.⁶⁰ Detta skedde dock inte, utan vid nästa rapporteringscykel 2006 kvarstod problemet med organisationsklausuler.⁶¹ Nästa rapport angående artikel 5 lämnades in av Sverige i februari 2010 och Europeiska kommittén för sociala rättigheters slutsats publicerades den 14 december 2010, där det framgår att slutsatsen skjuts upp i väntan på mer information.⁶²

2.6 Generellt om innehållet i och tillämpningen av rättigheterna

För att veta mer konkret vad varje rättighet innebär, utöver deras direkta ordalydelse, hämtas ledning i stadgans förklarande rapport, staternas rapportering och den klagomålspraxis som Europeiska kommittén för sociala rättigheter utvecklar.⁶³ Vad gäller Stadgans förklarande rapport så är den inte bindande enligt dess sjätte paragraf. Det kollektiva klagomålsförfarandet

⁶⁰ Resolution ResChS (2003)1 on Collective Complaint no. 12/2002, Svenskt Näringsliv against Sweden Resolution

⁶¹ Conclusions 2006 (Sweden), sidhänvisning saknas

⁶² Conclusion 2010 (Sweden), s 9

⁶³ Lind, s 238ff

är det första internationella instrumentet som medger att sociala rättigheter avgörs i en internationell instans, vilket innebär att kommitténs beslut är viktiga för hur dessa rättigheter utvecklas. Kommittén har varit noga med att framhålla kopplingen till Europakonventionen och uttalar vid flera tillfällen att stadgan är ett levande instrument, vars syfte är att skydda rättigheter inte bara teorin utan också i praktiken. Detta innebär att rättigheterna ska tolkas i ljuset av de nuvarande förutsättningar som är för handen och knyter an till uttalandet att kommittén inte anser sig bunden av tidigare tolkningar.⁶⁴ Av stadgans artikel I framgår det att bestämmelserna i del II, det vill säga rättigheterna, får genomföras genom lagar och förordningar, kollektivavtal eller andra lämpliga metoder. Enligt andra stycket anses vissa åtaganden uppfylla redan när bestämmelserna tillämpas på det stora flertalet av de berörda arbetstagarna. Jag kommer nedan att närmare gå in på det materiella innehållet i ett antal artiklar som har varit mer aktuella för svensk del genom att vi inte har uppfyllt vårt åtagande enligt stadgan.⁶⁵

Nytt i den reviderade stadgan är också att part till den reviderade stadgan åtar sig att se till att åtnjutandet av rättigheterna ska säkerställas utan diskriminering på grund av exempelvis ras eller kön, artikel E. Den här artikeln kodifierar praxis som vuxit fram i förhållande till motsvarande skrivning i 1961 års stadgas inledning.⁶⁶ Liksom i Europakonventionen är icke-diskriminering inte en självständig rättighet, utan måste kombineras med någon annan rättighet i stadgan, men omfattar så väl direkt som indirekt diskriminering.⁶⁷ Sverige har också avgett en tolkningsförklaring om att positiv särbehandling inte står i strid med artikelns lydelse.⁶⁸

2.7 Europeiska sociala stadgans förhållande till Europakonventionen

Vissa av stadgans rättigheter skyddas också av Europakonventionen. Det gäller rätten att slippa tvångsarbete (EKMR art 4), föreningsfriheten (EKMR art 11) och rätten till privat- och familjeliv (EKMR art 8 och 12). Däremot är det inte lika uppenbart att rätten till egendom (EKMR första tilläggsprotokollet, art 1) och rätten till rättvis rättegång (EKMR art 6) också omfattar vissa sociala rättigheter, dock med begränsningar.

⁶⁴ Se ovan under avsnitt 2.5.1

⁶⁵ Se nedan under avsnitt 3.2.3

⁶⁶ prop. 1997/98:82, s 39

⁶⁷ Lind, s 247

⁶⁸ prop. 1997/98:82, s 40

2.7.1 Artikel 6 – rätten till rättvis rättegång

Fallet *Airey v. Ireland*⁶⁹ brukar ses som det tillfälle som Europadomstolen för första gången uttalade sig om det samband som anses finnas mellan civila och politiska fri- och rättigheter och ekonomiska och sociala rättigheter. Fallet rörde vad Irland klassificerade som rätten till rättshjälp vid upplösandet av ett äktenskap och vad sökanden menade rörde sig om rätten till rättvis rättegång under konventionens artikel 6. Domstolen konstaterade att:

”Whilst the Convention sets forth what are essentially civil and political rights, many of them have implications of a social or economic nature. The Court therefore considers, like the Commission, that the mere fact that an interpretation of the Convention may extend into the sphere of social and economic rights should not be a decisive factor against such an interpretation; there is no water-tight division separating that sphere from the field covered by the convention.”⁷⁰

Detta innebar slutligen att Mrs Airey gavs rätt eftersom hon inte ansågs ha effektiv tillgång till domstol och prövning.

Mera rent socialrättsliga frågor har också fallit in under artikel 6 och rätten till rättvis rättegång. Det började med *Feldbrugge v. Netherlands*⁷¹ och *Deumeland v. Germany*⁷². Båda fallen rör socialförsäkringsfrågor, sjukersättning respektive änkepension, och rätten till rättvis rättegång och i båda fallen konstaterade domstolen att artikel 6 var tillämplig. I *Salesi v. Italy*⁷³, som rörde handikappersättning, konstaterade domstolen att artikel 6 generellt sett är tillämplig inom socialförsäkringsrätten och uttalade också att det i detta mål handlade om en ”individual, economic right flowing from specific rules laid down in a statute giving effect to the Constitution”.⁷⁴ Om det däremot rör sig om utbetalningar som godtyckligt beslutas av förvaltningsmyndighet faller de inte in under artikel 6.⁷⁵ Artikel 6 tvingar inte heller en stat att skapa ett system för social trygghet eller ställer några krav på viss bidragsnivå.⁷⁶

2.7.2 Artikel 1 första tilläggsprotokollet – skydd för egendom

Huruvida det finns någon rätt till socialförsäkringsförmåner under artikel 1 i första tilläggsprotokollet, skydd för egendom, har kommit att prövas gradvis av domstolen. Första

⁶⁹ *Airey v. Ireland*, (1979) Appl. No. 6289/73

⁷⁰ *Airey v. Ireland*, § 26

⁷¹ *Feldbrugge v. Netherlands*, (1986) Appl. No. 8562/79

⁷² *Deumeland v. Germany*, (1986) Appl. No. 9384/81

⁷³ *Salesi v. Italy*, (1993) Appl. No. 13023/87

⁷⁴ *Salesi v. Italy*, § 19

⁷⁵ Kapuy, s 225

⁷⁶ Warbrick, s 248

gången det skedde var i *Gaygusuz v. Austria*⁷⁷ där domstolen konstaterade att när det rör sig om socialförmåner där den försäkrade själv bidragit med inbetalningar så är detta en penningrättighet under tilläggsprotokollets första artikel.⁷⁸ Denna praxis vidareutvecklades sedan i bland annat *Koua Poirrez v. France*⁷⁹ och *Stec and others v. United Kingdom*⁸⁰. I *Koua Poirrez v. France* konstaterades att förmåner som individen själv inte bidragit till *skulle kunna vara* egendom enligt artikel 1. Slutligen konstaterades förmånen vara en rättighet i *Stec and others v. United Kingdom*, där domstolen istället lade fokus på om individen hade en utkrävbar rätt till förmånen under nationell lag, och menade att omständigheten huruvida den försäkrade själv bidragit till förmånen eller var oväsentlig. Men viktigt att notera är att artikel 1 i tilläggsprotokollet inte på något sätt skapar en rätt till socialförsäkringsförmåner.⁸¹

Som synes ovan har sociala frågor prövats bland annat under både artikel 6 och artikel 1 i första tilläggsprotokollet, men det finns en viktig distinktion som återkommer. Warbrick uttrycker kopplingen mellan Europakonventionen och den europeiska sociala stadgan på följande sätt:

”What the convention sometimes protects are economic and social *aspects* of convention rights, /.../ but again, this is not the protection of an economic and social right to social security (den europeiska sociala stadgan, art 11) or even to social and medical assistance (den europeiska sociala stadgan, art 12).”⁸²

2.7.3 Referenser mellan systemen

En annan koppling som går att se är att Europeiska kommittén för sociala rättigheter flitigt refererar och använder sig av samma terminologi som Europadomstolen, framförallt när det rör sig om skyddet av föreningsfriheten som skyddas i båda instrumenten.⁸³ Kommittén, liksom domstolen, uttalar sig i termer av ett tvång/en plikt ”/.../av sådant slag att det slår mot själva kärnan i friheten”⁸⁴ när olika former av organisationsklausuler och granskningsavgifter

⁷⁷ *Gaygusuz v. Austria* (1996) Appl. No. 17371/90

⁷⁸ Kapuy, s 227

⁷⁹ *Koua Poirrez v. France* (2003), Appl. No. 40892/98

⁸⁰ *Stec and others v. United Kingdom*, (2006) Appl. No. 65731/01; 65900/01

⁸¹ Kapuy, s 229

⁸² Warbrick, s 241, min kursivering

⁸³ Cullen, s 71f

⁸⁴ *Gustafsson v. Sweden* (1996) Appl. No. 15573/89, § 45: ”/.../ a form of such compulsion which /.../ strikes at the very substance of the freedom of association” jfr *Collective Complaint 12/2002 Svenskt Näringsliv v. Sverige*, § 30: ”/.../an obligation of this nature strikes at the very substance of the freedom /.../”

prövas. Europadomstolen refererar i sin tur kommittén, både dess slutsatser i rapporteringssystemet och praxis enligt klagomålsprotokollet.⁸⁵

3 Undersökningen

3.1 Användningen av databaser och materialet

För att undersöka den europeiska sociala stadgans påverkan på svensk rätt beslutade jag mig för att titta på svenska förarbeten och svensk praxis. Jag ville veta i vilken utsträckning men kanske främst hur stadgan omnämndes. En av svårigheterna vid en sådan sökning är att den europeiska sociala stadgan omnämns på minst två olika sätt på svenska, där man antingen refererar till ”Europarådets sociala stadga” eller ”den europeiska sociala stadgan”. Detta innebar att jag fick göra mer än en sökning och att det blev en del dubbelträffar som jag fick sortera ut. Det visade sig också att olika databasers sökmotorer får olika träffar, förmodligen beroende på hur effektiva eller känsliga de är.

För att söka efter propositioner valde jag ut två databaser, Karnov och riksdagens dokumentarkiv på riksdagen.se. Skälet till att jag valde Karnov var på grund av tidigare erfarenhet och dess överblickbarhet. Anledningen till att jag bestämde mig för två olika databaser var en misstanke om att Karnov inte skulle lista alla propositioner.⁸⁶ Det framgår ingenstans varför inte alla propositioner är tillgängliga. På riksdagens hemsida framgår det tydligt att de elektroniskt tillhandahåller propositioner utgivna efter 1971. Och mycket riktigt tillkom det ett par titlar vid sökningen på riksdagens hemsida, samtidigt som Karnovs databas också gav mig enstaka propositioner från 1970. Sammantaget anser jag att jag bör ha funnit de allra flesta propositionerna som i någon utsträckning omnämner den europeiska sociala stadgan. Ett eventuellt frånfall från 1960-talet känns inte så relevant.

Vad gäller svensk praxis kompletterade jag sökningen i Karnovs databas med Rättsbanken.

För att ta reda på i vilken utsträckning Sverige fått kritik för att inte uppfylla sina åtaganden enligt den europeiska sociala stadgan och hur vi i så fall hanterar den kritiken inom rapporteringssystemet vände jag mig till den databas som finns tillgänglig på den hemsida rörande den europeiska sociala stadgan som Europarådet tillhandahåller.⁸⁷ Sverige skickar numera årligen en rapport enligt artikel 21 i 1961 års stadga som granskas av de oberoende

⁸⁵ Se exempelvis *Vördur Olafsson v. Iceland*, (2010) Appl. No. 20161/06 där Collective Complaint 12/2002 *Svenskt Näringsliv v. Sweden* refereras

⁸⁶ Vid andra tillfällen har jag märkt att inte alla propositioner finns tillgängliga i Karnovs databas.

⁸⁷ <http://hudoc.esc.coe.int/esc2008/query.asp?language=en>

experterna i Europeiska kommittén för sociala rättigheter rörande de artiklar som ingår i årets tematiska grupp.⁸⁸ I databasen är kommitténs slutsatser sorterade så man kan specificera vilken stat som är utav intresse, samt om man eftersöker positiva, negativa eller uppskjutna slutsatser.

3.2 Resultat

3.2.1 Propositioner

3.2.1.1 Antal och omfattning

Resultatet efter alla sökningar i Karnov och i riksdagens dokumentarkiv var en lista på sammantaget 48 propositioner.⁸⁹ Med i dessa 48 träffar har jag överhuvudtaget inte räknat med propositionerna som rör ratificering av stadgan i sig eller dess tilläggs- och ändringsprotokoll. Jag har också bortsett ifrån ett fåtal träffar där den europeiska sociala stadgan endast var omnämnd i bilaga till propositionen. Sedan anser jag att ytterligare fyra propositioner är mindre relevanta, det handlar om två budgetpropositioner som endast kommenterar Sveriges undertecknande och utsträckning av ratifikationen,⁹⁰ samt två propositioner som rör godkännande av andra Europarådskonventioner som saknar sanktionssystem liknande det enligt den europeiska sociala stadgan.⁹¹

Utav de 44 propositionerna kan åtta stycken sägas endast innehålla en indirekt referens till den europeiska sociala stadgan, eftersom de behandlar EU-rätten som i sin tur hänvisar till den europeiska sociala stadgan. Det rör sig här bland annat om propositioner som behandlar Europeiska Unionens stadga om grundläggande rättigheter som i sin tur som omnämner den europeiska sociala stadgan, men som egentligen inte berör det ämnesområde som stadgan täcker,⁹² och propositioner som genomför EG-direktiv där stadgan nämns i direktivtexten.⁹³

Kvar har jag alltså 36 propositioner. Generellt i de 36 kvarvarande propositionerna kan sägas att i de allra flesta fall nämns den europeiska sociala stadgan endast i en kort beskrivning jämte andra konventioner under rubriken ”Internationella åtaganden”, ofta med en referens till viss artikel i stadgan men ibland bara helt övergripande. I 27 propositioner görs en mer eller mindre tydlig hänvisning till en specifik artikel i stadgan, antingen uttryckligen med

⁸⁸ Se ovan under avsnitt 2.5.1

⁸⁹ Senaste sökningen gjord 101201 och samtliga propositioner finns listade i bilagan

⁹⁰ prop. 1979/80:100 & prop. 1988/89:100

⁹¹ prop. 1988/89:119 & prop. 1992/93:104

⁹² Se exempelvis prop. 2009/10:85 – Integritet och effektivitet i polisens brottsbekämpande verksamhet

⁹³ Se exempelvis prop. 2005/06:134 – Anpassningar av studiestödet till vissa EG-direktiv m.m.

artikelnummer eller till innehållet så att det tydligt framgår vilken artikel som åsyftas.⁹⁴ Det finns ett fåtal undantag, närmare sex stycken, där avsnittet om den europeiska sociala stadgan uppgår till runt en A4-sida, det vill säga ca 400 ord.⁹⁵ Alla dessa propositioner härrör från tiden efter ratifikationen av reviderade stadgan, och det är också en beskrivning av den ratifikationen som till viss del bidrar till ordomfånget i dessa propositioner. Fördelning över stadgans olika artiklar ser ut på följande sätt, där en och samma proposition självklart kan referera till flera artiklar:

Artikel i ESS	Proposition	Antal
Art 1:	2008/09:3, 2007/08:95	2
Art 2:	2008/09:3, 2003/04:180	2
Art 3:	1998/99:120 (ej ratificerad artikel)	1
Art 4:	2007/08:95, 1996/97: 16, 1970:94 (ej ratificerad artikel)	3
Art 5:	1999/00:32, 1975/76:105, 1974:88	3
Art 6:	2000/01:147, 2000/01:78, 1999/00:32, 1975/76:105	4
Art 7:	2005/06:38, 2003/04:180, 1995/96:79	3
Art 8:	2007/08:95, 1994/95:207, 1977/78:104, 1975/76:209	4
Art 10:	2007/08:95, 1977/78:69	2
Art 11:	2003/04:30	1
Art 12:	2008/09:3	1
Art 15:	2007/08:95, 1997/98:179	2
Art 17:	2005/06:38	1
Art 19:	2009/10:77, 2004/05:170, 1996/97:25, 1983/84:199, 1977/78:162	5
Art 20:	2007/08:95	1
Art 23:	2007/08:95	1
Art 24:	2007/08:95	1
Art 26:	1997/98:55	1
Art E:	2004/05:147, 2002/03:65	2

Övriga nio gör endast en svepande hänvisning, till exempel att Sverige har ratificerat ett antal konventioner inklusive den europeiska sociala stadgan eller en kort mening om ett förslag är

⁹⁴ Se exempelvis prop. 2004/05:147

⁹⁵ prop. 1994/95:207, prop. 1995/96:79, prop. 1997/98:179, prop. 1998/99:120, prop. 1999/00:32 & prop. 2007/08:95

förenligt eller ej med stadgan.⁹⁶

3.2.1.2 Ämnesområden

Vid en närmare granskning av vilka ämnesområden propositionerna rör så är min första iakttagelse att många propositioner, sammantaget åtta stycken, behandlar olika former av diskriminering.⁹⁷ Grunderna för diskriminering är bland annat kön, etnicitet och funktionshinder. Formuleringarna i de olika propositionerna liknar varandra när det gäller de som tillkommit efter den reviderade stadgan, med en generell presentation, därefter påtalande av revisionen och en referens till artikel E.⁹⁸ Jag var också nyfiken på i vilken utsträckning propositionerna behandlade arbetsrättsliga frågor respektive socialrättsliga frågor, eftersom dessa är stadgans huvudområden. Genom att använda en bred definition av vad som utgör arbetsrättsliga frågor, i praktiken allt som har någon anknytning till arbetslivet, faller tretton propositioner inom den här kategorin.⁹⁹ Det rör sig om som så skilda ämnen som rätten att arbeta till 67 års ålder¹⁰⁰, företagshälsovård¹⁰¹, som mer klassiska områden som medbestämmande i arbetslivet¹⁰². Här har jag dock inte inkluderat prop. 1993/94:101 – åtgärder mot rasistisk och etnisk diskriminering i arbetslivet, som istället har räknats med under diskriminering. Det är bra mycket svårare att bestämma vad som kan sägas röra det socialrättsliga området, men hit räknade jag sex propositioner varav tre rör föräldraledighet och föräldraförsäkring¹⁰³, en pension¹⁰⁴, en arbetslöshetsförsäkring¹⁰⁵ och den sista studieavgifter för utländska studenter¹⁰⁶. De fem propositioner som relaterar till artikel 19, rätt till skydd och hjälp för migrerande arbetstagare och deras familjer, har jag inte sorterat som varken arbets- eller socialrättsliga. Skälet till det är att de omfattar både arbetsrättsliga och socialrättsliga frågor beroende på vilken punkt i artikeln de refererar till, men rör framförallt mer specifika migrationsfrågor och får därför stå kvar som en egen kategori.

⁹⁶ Se exempelvis prop. 1993/94:101 samt prop. 2009/10:65

⁹⁷ prop. 1990/91:113, prop. 1993/94:101, prop. 1997/98:55, prop. 1997/98:179, prop. 2002/03:65, prop. 2004/05:147, prop. 2005/06:38 & prop. 2007/08:95

⁹⁸ Se exempelvis prop. 2004/05:147, s 38

⁹⁹ prop. 1970:5, prop. 1970:94, prop. 1974:88, prop. 1975/76:105, prop. 1976/77:149, prop. 1995/96:79, prop. 1996/97:16, prop. 1998/99:120, prop. 2000/01:78, prop. 2000/01:147, prop. 2003/04:180 & 2008/09:3

¹⁰⁰ prop. 2000/01:78

¹⁰¹ prop. 1998/99:120

¹⁰² prop. 1975/76:105

¹⁰³ prop. 1975/76:133, prop. 1977/78:104 & prop. 1994/95:207

¹⁰⁴ prop. 1979/80:84

¹⁰⁵ prop. 2008/09:3, som också listades under arbetsrättsliga propositioner

¹⁰⁶ prop. 2009/10:65

3.2.1.3 Problematisering

Vid en närmare undersökning av hur man i propositionerna skriver om den europeiska sociala stadgan kan man göra en uppdelning mellan rent deskriptiva och problematiserande texter. Eftersom omnämmandet av stadgan i de allra flesta fall rör sig om väldigt korta stycken lät jag definitionen av problematisering bli otroligt enkel, helt enkelt om antingen lagstiftaren eller de som lämnat remissvar i någon utsträckning kommenterat hur svensk lag eller praxis förhåller sig till den europeiska sociala stadgan. Med den definitionen är det femton propositioner som kan karaktäriseras som problematiserande. I åtta fall konstateras att svensk lag eller det aktuella lagförslaget är förenligt/inte kan anses stå i strid med den europeiska sociala stadgan.¹⁰⁷ Resterande sju propositioner lyfter fram åtminstone något problem i förhållande till den europeiska sociala stadgan.¹⁰⁸ Tre utav dessa har jag sett som problematiserande eftersom man uppger det faktum att Sverige har kritiserats inom ramen för den europeiska sociala stadgan, nämligen proposition 1995/96:79 – Minderåriga i arbetslivet – skyddsregler vid arbete i arbetsgivarens hushåll, proposition 1996/97:16 – En arbetsrätt för ökad tillväxt och proposition 2004/05:170 – Ny instans- och processordning i utlännings- och medborgarskapsärenden.

Jag kommer att återkomma till en del av dessa propositioner, men också andra, under det avsnitt där jag behandlar hur Sverige har uppfyllt sina åtaganden enligt rapporteringssystemet nedan.

3.2.2 Praxis

Nästa steg blev att ta reda på i vilken utsträckning den europeiska sociala stadgan har refererats i svenska rättsfall. Vid en sökning i Rättsbankens och Karnovs databaser redovisas fyra rättsfall som omnämner till den europeiska sociala stadgan: ett ifrån Högsta domstolen: NJA 1973 s 423, ett från Regeringsrätten: RÅ 1991 ref 41 och två från Arbetsdomstolen: AD 2001 nr 20 samt AD 1972 nr 5.

3.2.2.1 Högsta domstolen

NJA 1973 s 423 rörde fråga om kollektivavtal samt retroaktivt lönetillägg.

Käranden S åberopade bland annat den europeiska sociala stadgan som stöd för sin talan och

¹⁰⁷ prop. 1975/76:105, prop. 1975/76:133, prop. 1976/77:149, prop. 1977/78:104, prop. 1983/84:199, prop. 2000/01:78, prop. 2008/09:3 & prop. 2009/10:65.

¹⁰⁸ prop. 1979/80:84, prop. 1994/95:207, prop. 1995/96:79, prop. 1996/97:16, prop. 1996/97:25, prop. 1999/00:32 & prop. 2004/05:170

hävdade att dess artiklar i den mån de ratificerats av Sverige, var att likställa med bestämmelser i svensk lag eller författning och således direkt tillämpliga i anställningsförhållandet mellan honom och kronan samt att artiklarna i icke ratificerade delar är vägledande vid bedömning av hans talan. HD klargör i domslutet att den europeiska sociala stadgan inte gäller direkt i den inomstatliga rättstillämpningen. Man berör också att reglerna i stadgan inte på något sätt kräver att arbetsgivare ingår kollektivavtal, endast att medlemsstaterna ska främja frivilliga förhandlingar, i motsats till vad käranden påstått.

3.2.2.2 Regeringsrätten

RÅ 1991 ref 41 rörde ett sovjetiskt par med permanent uppehållstillstånd som blivit nekade bistånd enligt 6 § socialtjänstlagen för bostad eftersom de blivit erbjudna placering på förläggning för asylsökande. RegR går på parets linje och anser att deras behov av bistånd inte var tillgodosett genom att de erbjudits plats på förläggning. Som slutkläm i domskälen yttras:

“Det bör tilläggas att Sverige anslutit sig till Europeiska sociala stadgan enligt vilken gäller bland annat en princip om likabehandling i fråga om socialhjälp.

På anförda skäl finner/.../”

Det framgår inte vilken vikt RegR lagt vid referensen ovan.

3.2.2.3 Arbetsdomstolen

I **AD 1972 nr 5** argumenterade en fackförening att arbetsgivaren, i detta fall staten, var skyldig att delta i kollektivavtalsförhandlingar i syfte att avtal ska träffas. Som stöd för sin talan åberopade Lokmannaförbundet bland annat den europeiska sociala stadgan, som förbundet menade var direkt gällande om det var så att svensk rätt inte överensstämde. AD klargör, liksom HD ovan, att den europeiska sociala stadgan inte gäller som svensk lag. Därefter konstateras att förhandlingsskyldighet visserligen föreligger, men till skillnad från vad Lokmannaförbundet anför, så innebär detta ingen skyldighet att denna förhandling ska resultera i ett kollektivavtal.

AD 2001 nr 20 behandlade obligatoriska lönegranskningsavgifter och huruvida dessa kränker oorganiserade arbetares negativa föreningsrätt, genom att avgifterna också bidrar till övrig facklig verksamhet. Svenska Bygginstrumenter åberopade utöver Europakonventionen också artikel 5 i den europeiska sociala stadgan. AD konstaterar att det inte finns något stöd för att stadgan skulle innefatta ett mer långtgående stöd för den negativa föreningsrätten än det som tidigare kommit till uttryck i Europadomstolens praxis. Detta skulle innebära att det endast är

ett kärnområde av den negativa föreningsrätten som är skyddat genom artikel 11 i Europakonventionen, och att det normalt sett skulle krävas att motparten i anställningsförhållandet vidtar en åtgärd som innebär ett tvång eller åtminstone stark påtryckning mot någon att ansluta sig till en organisation. AD kommer fram till att granskningsavgifterna visserligen inte går att skilja från den allmänna fackliga verksamheten, men att det ändå inte går att jämställa med en tvångsanslutning och därmed inte en kränkning av den negativa föreningsfriheten enligt artikel 11 i Europakonventionen. Två ledamöter var skiljaktiga gällande domslutet.

3.2.3 Europeiska kommittén för sociala rättigheters slutsatser

Sedan rapporteringssystemets början har kommittén vid 59 tillfällen enligt databasens sökfunktion konstaterat att Sverige inte har uppfyllt sina åtaganden (non-conformity) enligt olika artiklar. Detta kan jämföras med att samma sökning också visar att antalet slutsatser där Sverige har uppfyllt sina åtaganden uppgår till 475 stycken och att kommittén vid 75 tillfällen har skjutit upp sin slutsats i brist på information. Det visade sig dock vid en närmare undersökning av slutsatserna att sökningen inte visar ett korrekt resultat. Det finns en ganska stor mängd slutsatser som inte sorteras vid en sökning, både negativa, positiva och uppskjutna. Jag upptäckte detta när jag började följa slutsatserna gällande en viss artikel. Men jag utgår ändå ifrån att jag har funnit de allra flesta fall där Sverige inte har uppfyllt sina åtaganden.¹⁰⁹

Databasen redovisar endast resultaten fram till och med 2008 års slutsatser. I 2009 års slutsats konstaterades två fall där våra åtaganden inte anses uppfyllda. Det handlar i dessa fall om nya brott mot stadgan, åtaganden som vi tidigare uppfyllt, och som jag inte förväntade mig. Det första åtagandet vi inte uppfyller är kravet på social trygghet enligt artikel 12.¹¹⁰ Skälet till detta är att kommittén konstaterar att lägsta nivån inom arbetslöshetsersättningen är uppenbart otillräcklig eftersom den tangerar fattigdomsgränsen, vilken definieras som 50 % av den ekvivalerade medianinkomsten och är baserad på Eurostats gränsvärde för fattigdom.¹¹¹ Avgörande här är också om perioden en arbetstagare kan tacka nej till jobberbjudanden som inte matchar den utbildning eller kompetens som arbetstagaren besitter. Information om detta saknas i Sveriges rapport och efterfrågades. Kommittén efterfrågar också mer information vad

¹⁰⁹ I flera fall listas en artikel åtminstone en gång som inte uppfylld trots att den negativa slutsatsen återkommer, vilket innebär att jag ändå har uppmärksammat den och fått med artikeln i undersökningsunderlaget.

¹¹⁰ Conclusions 2009 (Sweden), s 20

¹¹¹ Conclusions 2009 (Sweden), s 19: ".../the poverty threshold defined as 50 % of median equivalised income and as calculated on the basis of the Eurostat at-risk-of-poverty threshold value."

gäller ålderspensionen eftersom den också har kommit att tangera gränsvärdet. Sverige kritiseras också i 2009 års slutsats för att området där man skyddas från diskriminering på grund av ålder, det vill säga arbetsliv och utbildning, är alldeles för snävt och därmed uppfylls inte artikel 23.¹¹² Ålder är visserligen en ny diskrimineringsgrund i Sverige, men i propositionen nämns överhuvudtaget inte artikel 23 även om den europeiska sociala stadgan omnämns i allmänna ordalag.¹¹³

Många av artiklarna som Sverige inte anses uppfylla återkommer under flera rapporteringcykler eftersom problemen inte åtgärdas. Jag kommer att gå in på de flesta av de återkommande fallen mer i detalj nedan men generellt kan sägas att i flera fall kom kritik ibland redan i mitten på 1980-talet och kvarstod, om inte fortfarande, fram till alldeles nyligen.¹¹⁴

3.2.3.1 Artikel 4.4

Artikel 4 har rubriken rätt till skälig lön. Sverige har ratificerat artikeln med undantag för femte punkten som reglerar löneavdrag. Enligt fjärde punkten åtar sig parterna att erkänna alla arbetstagares rätt till skälig uppsägningstid. I sin bedömning av vad som är skälig uppsägningstid tar kommittén sin utgångspunkt i anställningens längd.¹¹⁵ Men därutöver menar kommittén att stadgans progressiva karaktär innebär att det inte går att fastställa vad som är ”skäligt”, utan en slutsats kan förändras från år till år.¹¹⁶ Eftersom artikel 4 inte omnämns i artikel I:s andra stycke, så gäller bestämmelsen alla arbetare. Däremot behöver inte samma uppsägningstid appliceras på alla arbetare, så länge de olika uppsägningstiderna i sig själv är skäliga.¹¹⁷

Första gången Sverige kritiserades för att inte uppfylla sitt åtagande enligt artikeln var i fjortonde rapporteringscykelns slutsats 1998.¹¹⁸ Även om LAS knyter uppsägningstiden till anställningens längd är det ju möjligt att frångå dessa regler genom kollektivavtal, vilket också skedde för metallarbetare och målare. Upp till 30 års ålder var uppsägningstiden endast en månad, oavsett anställningens längd, vilket inte ansågs godtagbart. Därefter ökades uppsägningstiden med arbetstagarens ålder. Detta motiverades med att äldre arbetare behövde

¹¹² Conclusions 2009 (Sweden), s 32

¹¹³ prop. 2007/08:95, s 55

¹¹⁴ Se exempelvis artikel 8:1, 8:3, 18:3, 19:8

¹¹⁵ Harris, s 84

¹¹⁶ Samuel (2002), s 94f

¹¹⁷ Samuel, s 97

¹¹⁸ Conclusions XIV-2 (Sweden), s 715-716

ett starkare skydd eftersom de inte var lika eftertraktade på arbetsmarknaden.¹¹⁹ I 2003 års slutsats konstaterades endast att situationen inte hade förändrats.¹²⁰ 2007 rapporterade Sverige att metallarbetarnas kollektivavtal omförhandlats så att det nu överensstämde med den europeiska sociala stadgan, kommittén efterfrågade då på vilket sätt avtalet omförhandlats eftersom den informationen inte fanns med i rapporten.¹²¹ Men eftersom Svenska Målaresförbundets avtal kvarstod uppfyllde Sverige ändå inte sitt åtagande. Av Sveriges nionde rapport, registrerad hos sekretariatet den 2 februari 2010, framgår att Svenska Målaresförbundets avtal fortfarande innehåller samma reglering men att Arbetsmarknadsdepartementet upprepade gånger har varit i kontakt med fackförbundet rörande frågan.¹²² 2010 års slutsats, som publicerades den 14 december 2010 på Europarådets hemsida, upprepar vad som tidigare sagt och kommittén konstaterar ytterligare en gång att Sverige inte uppfyller sitt åtagande under artikel 4.4.

3.2.3.2 Artikel 5

Enligt artikeln åtar sig parterna att varken utforma eller tillämpa sin lagstiftning på sådant sätt att arbetstagarnas föreningsrätt kränks. Kommittén har konstaterat att denna rättighet är så viktig att den måste skyddas genom lag och praxis; sedvänja är inte nog.¹²³ Polis och militär undantas i artikelns andra och tredje mening. Rätten att inte organisera sig, så kallad negativ föreningsrätt, omfattas också av artikeln.¹²⁴ Att alla former av obligatoriskt fackföreningsmedlemskap föreskrivet i lag var oförenligt med stadgans krav framhölls av kommittén redan i deras första slutsats.¹²⁵ Det var däremot inte lika självklart om artikel 5 också skyddade arbetstagarna mot avtalsbaserat organisationstvång. Oklarheten berodde på ett appendix kopplat till artikel 1.2, vilken stadgar att parterna åtar sig att effektivt värna om arbetstagarnas rätt att förtjäna sitt uppehälle genom fritt valt arbete. Dess appendix påpekade att artikeln inte skulle tolkas som ett förbud mot eller godkännande av organisationsklausuler. Kommittén citerade dock i 1981 års slutsats¹²⁶ Europadomstolens rättsfall *Young, James & Webster v. U.K.* från 1980 där domstolen konstaterade att:

¹¹⁹ Samuel, s 95

¹²⁰ Conclusions 2003 (Sweden), s 579

¹²¹ Conclusions 2007 (Sweden), s 1068

¹²² Sveriges nionde rapport under den reviderade Europeiska sociala stadgan, s 9

¹²³ Harris, s 89

¹²⁴ Harris, s 95f

¹²⁵ Herzfeld, s 254f

¹²⁶ Conclusions VII, s 32-33

”/.../permitting every kind of compulsion in the field of trade union membership would strike at the very substance of the freedom it [Article 11 ECHR] is designed to guarantee.”¹²⁷

Kommittén menade att detta uttalande också var tillämpligt på artikel 5 i den europeiska sociala stadgan samt att bestämmelsen i appendix inte kunde ges en sådan långtgående tolkning att också innefatta artikel 5.¹²⁸ Det har idag kommit att innebära att organisationsklausuler med krav på medlemskap varken får tillåtas eller tolereras i praktiken. Det räcker därmed inte med att lagstifta om rätten att inte organisera sig, om det ändå finns kollektivavtal som ställer krav på medlemskap. Staten har idag ett långtgående ansvar enligt den europeiska sociala stadgan: arbetstagarnas negativa föreningsfrihet ska skyddas, också från enskilda aktörer, så väl vid uppsägning som rekrytering.¹²⁹ Stadgan ger ett absolut skydd. Parterna är också skyldiga att lagstifta om förbud för arbetsgivare att diskriminera arbetstagare på grund av föreningsmedlemskap, eller frånvaro av sådant.¹³⁰

1993 uppmärksammar kommittén att Sverige saknar reglering som skyddar den negativa föreningsrätten men kommer inte fram till någon negativ slutsats.¹³¹ Däremot efterfrågas i vilken utsträckning organisationsklausuler existerar. Organisationsklausuler förekom bland hotell- och restauranganställda, byggarbetare, elektriker och metallarbetare och 1995 konstaterar kommittén att Sverige inte uppfyller sitt åtagande under artikel 5.¹³² Informationen kommer till kommitténs kännedom från utomstående källor.¹³³ Problemet var att varken svensk lag eller praxis förhindrade förekomsten av sådana här organisationsklausuler.¹³⁴ Situationen kvarstår än idag, trots att Sverige också har blivit fällt enligt det kollektiva klagomålsprotokollet i klagomål 12/2002 *Svenskt Näringsliv v. Sverige* angående just organisationsklausuler.¹³⁵ Den senaste rapporten skickades in 31 oktober 2009 och slutsatsen ska presenteras i december i år. Enligt rapporten framgår att Elektrikernas kollektivavtal har omformulerats och numera lyder ”parterna är överens om värdet av att arbetarna är fackligt anslutna”.¹³⁶ Målareförbundet planerar att följa deras exempel.¹³⁷

¹²⁷ Harris, s 95

¹²⁸ Samuel, s 113

¹²⁹ Herzfeld s 257

¹³⁰ Harris, s 98.

¹³¹ Conclusions XIII-1 (Sweden), s 135-136

¹³² Conclusions XIII-3 (Sweden), s 106-107

¹³³ Samuel, s 117

¹³⁴ Herzfeld, s 256

¹³⁵ Mer om det ovan under avsnitt 2.5.2.1

¹³⁶ Sveriges nionde rapport under den reviderade Europeiska sociala stadgan, s 11: ”The parties agree on the value of employees being unionised.”

¹³⁷ Sveriges nionde rapport under den reviderade Europeiska sociala stadgan, s 12

Regeringen lyfter fram att Europakonventionen är svensk lag och att svenska domstolar följer Europadomstolens praxis, och därmed skyddas den negativa föreningsrätten. Värt att notera är dock att Svenskt Näringsliv refererar till dessa omformuleringar redan i sitt klagomål som en av tre former av organisationsklausuler. I kommitténs bedömning av huruvida de står i strid med den europeiska sociala stadgan omnämns endast explicit de klausuler som ordagrant favoriserar medlemmar i en viss fackförening, vilket räcker för att konstatera att det föreligger brott mot artikel 5. Det är därmed oklart om en omformulering som den ovan skulle godkännas. I 2010 års slutsats framgår att kommittén skjuter upp sin slutsats i väntan på ytterligare information om att alla organisationsklausuler har försvunnit.¹³⁸

3.2.3.3 Artikel 7

Artikel 7 behandlar barn och ungdomars rätt till skydd. Sverige har ratificerat artikeln med undantag för femte och sjätte punkten som bland annat reglerar lönefrågor. Första punkten stipulerar en minimiålder på 15 år för anställning, men att undantag härifrån får göras beträffande lättare arbeten. Bestämmelsen gäller alla typer av arbete, inklusive jordbruks- och hushållsarbete.¹³⁹ Kommittén har uttalat att också att hjälpa till hemma faller inom bestämmelsen även om det är oavlönat.¹⁴⁰ Därutöver innefattas också arbete i familjeföretag och egenföretagare. Minimialder för arbete måste stadgas i lag och gälla alla typer av anställningar. Det är upp till staterna att också vidta de åtgärder som anses nödvändiga för att säkerställa att lagen följs.¹⁴¹ Vad gäller definitionen av lättare arbeten åligger det staterna själva att definiera vilka typer av arbeten som avses eller åtminstone vilka arbeten som inte omfattas. I tredje punkten åtar sig parterna att föreskriva att personer underkastade skolplikt inte får arbeta i större utsträckning än att de inte kan tillgodogöra sig sin undervisning. Kommittén har bland annat uttalat att två timmars arbete på en skoldag är tillfredställande och att arbetet ska ske efter skoltid.¹⁴² Att arbeta under lov ger ungdomar bra erfarenheter, men eftersom ledigheten framförallt är chans att vila upp sig inför nästa läsår ska hälften av skolloven vara en obligatorisk viloperiod.¹⁴³

3.2.3.3.1 Artikel 7.1

¹³⁸ Conclusions 2010 (Sweden), s 9

¹³⁹ Gomien, Harris & Zwaak, s 394

¹⁴⁰ Harris, s 113f

¹⁴¹ Harris, s 116

¹⁴² Harris, s 119f

¹⁴³ Samuel, s 182

Sverige ratificerade artikel 7:1¹⁴⁴ i maj 1979 efter ett regeringsbeslut.¹⁴⁵ Det innebar att 1981 var det första tillfället som kommittén granskade i vilken utsträckning Sverige uppfyllde detta åtagande och noterade att det saknades regler om minimiålder i lagstiftningen¹⁴⁶ som reglerade arbete som utförs i arbetsgivarens hushåll.¹⁴⁷ Det saknades också lagstiftning gällande anställning av arbetsgivarens egna barn. Situationen kvarstod under de följande rapporteringscyklerna. I december 1990 ändrades arbetsmiljölagen på grund av ratifikation av ILO:s konvention (nr 138) om minimiålder för tillträde till arbete så att bestämmelserna rörande minderåriga kom att tillämpas även på minderåriga som utför arbete utan att vara anställda.¹⁴⁸ På så sett omfattades även arbetsgivarens egna barn. Vad gällde arbetstagare som utför arbete i arbetsgivarens hushåll utnyttjade Sverige en möjlighet till undantag som medgavs i ILO:s konvention.¹⁴⁹ Därför dröjde det till 1996, i samband med att rådets direktiv 94/33/EG om skydd av minderåriga i arbetslivet skulle genomföras, innan arbetsmiljölagen ändrades så att även arbetstagare under 18 år, som utför arbete i arbetsgivarens hushåll, omfattades av lagens regler.¹⁵⁰ I propositionen försvarar man sig dock:

”Denna bristfällighet i svensk lagstiftning har i och för sig knappast inneburit att barn och ungdomar i Sverige har åtnjutit ett sämre skydd än i andra länder. Tvärtom synes den till övervägande del bero på att det rent praktiskt inte har funnits ett behov av regler om minimiålder för arbete i arbetsgivarens hushåll för att sådana anställningar nästan aldrig förekommer. Det har heller aldrig påtalats några problem på detta område.”¹⁵¹

3.2.3.3.2 Artikel 7.3

1981 fanns det inte någon lagstadgad viloperiod under skolloven i svensk lag, utan det enda som reglerades var veckovilan.¹⁵² Reglerna gick att finna i AFS 1980:13. Under de följande rapporteringscyklerna upprepades den negativa slutsatsen i förhållande till denna punkt. Proposition 1995/96:75 behandlade just minderåriga i arbetslivet och där uppges att det pågick en översyn av reglerna i syfte att anpassa dem till bland annat den europeiska sociala stadgan.¹⁵³ Av 9 § i AFS 1996:1, som fortfarande är gällande, framgår det att den obligatoriska sammanhängande ledigheten numera ska uppgå till fyra veckor. Eftersom

¹⁴⁴ SÖ 1979:16

¹⁴⁵ prop. 1997/98:82, s 4

¹⁴⁶ lag (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete

¹⁴⁷ Conclusions VII (Sweden), s 42

¹⁴⁸ prop. 1989/90:60, s 21f

¹⁴⁹ prop. 1989/90:60, s 15

¹⁵⁰ prop. 1995/96:79

¹⁵¹ prop. 1995/96:79, s 12

¹⁵² Conclusions VII (Sweden), s 45 & Conclusions VIII (Sweden), s 109

¹⁵³ prop. 1995/96:79, s 11

sommarlovet i Sverige är längre än åtta veckor uppfyller vi fortfarande inte vårt åtagande. I rapporten från 2001 förklaras att problemet inte är att svenska ungdomar arbetar för mycket, utan snarare det motsatta, att de har svårt att sysselsätta sig under sommarlovet.¹⁵⁴ 2005 års rapport konstaterar regeringen att det inte finns några indikationer på att skolorngdomars utbildning skulle vara lidande av för mycket arbete.¹⁵⁵ Det verkar inte finnas något förslag på att de svenska reglerna ska ändras.

3.2.3.4 Artikel 8

Artikel 8 stipulerar ett skydd för arbetstagare vid graviditet och barnsbörd för kvinnliga arbetstagare. Sverige har valt att endast ratificera första och tredje punkten. Första punkten har uttolkats att garantera fjorton veckors ledighet och detta måste regleras i lag.¹⁵⁶ Sex veckors ledighet efter förlossningen är obligatoriska. Problemet är att skyddet är mer nödvändigt i vissa delar av Europa än andra, men kommittén har valt en formell hållning stått fast vid sitt krav på sex veckor.¹⁵⁷ Tredje punkten reglerar rätten till tillräcklig ledighet under arbetstid för amning, och eftersom det rör sig om arbetstid ska den också ersättas som sådan.¹⁵⁸ Kommittén har här tryckt på att det innebär en rätt till betalda pauser under faktisk arbetstid, och inte endast rätt till att arbeta deltid.¹⁵⁹

3.2.3.4.1 Artikel 8.1

Sverige har återkommande kritiserats för att inte uppfylla sina åtaganden under båda dessa artiklar. 1985 konstaterades att mödrar har möjlighet återvända till arbetet direkt och att lagen inte gör sex veckors ledighet obligatorisk. Detta kvarstår än idag, enligt föräldraledighetslagens 4 § är endast två veckor obligatoriska. I propositionen till den nya föräldraledighetslagen skriver man att utredningen inte funnit något som tyder på att det skulle föreligga några problem att få ledighet för de arbetstagare det gäller och att det för svenska förhållanden framstår som främmande och omotiverat med en regel om obligatorisk ledighet.¹⁶⁰ Man uppskattar att 98 % av arbetstagarna är lediga i samband med förlossning och att övriga är sjukskrivna.

¹⁵⁴ Sveriges första rapport under den reviderade Europeiska sociala stadgan, s 43

¹⁵⁵ Sveriges femte rapport under den reviderade Europeiska sociala Stadgan, s 25

¹⁵⁶ Harris, s 129f och 132

¹⁵⁷ Samuel, s 209f

¹⁵⁸ Harris, s 135

¹⁵⁹ Samuel, s 224f

¹⁶⁰ prop. 1994/95:207, s 24f

I kommitténs slutsats 2005, rörande artikel 8.1, är M. Mikkola skiljaktig som menar att artikelns modell, med krav på 6 veckors obligatorisk ledighet, valdes just på grund av negativa erfarenheter i vissa länder i södra Europa. Han skriver att lagstiftningen i Sverige är minst lika effektiv, uppfyller EU-rättens krav och att han därför inte kan finna någon överträdelse, vare sig i lagens utformning eller i praxis.¹⁶¹

3.2.3.4.2 Artikel 8.3

Vad gäller rätten till ledighet vid amning framgår av föräldraledighetslagens 4 § 2 st. att sådan rätt föreligger, däremot ersätts den via föräldrapenningen i 4 kap. AFL. Arbetsgivarna är heller inte lagligen skyldiga att bevilja sådan ledighet under arbetstid.¹⁶² När man i propositionen diskuterar ersättning under ledigheten refereras den europeiska sociala stadgan och dess krav på att ledigheten ska anses som arbetad tid och ersättas som sådan.¹⁶³ Därefter konstateras endast att det svenska systemet uppfyller kraven enligt EG-direktivet 92/85/EEG.

3.2.3.5 Artikel 18.3

Rätten att utöva förvärvsarbete inom annan parts territorium enligt artikel 18 är utformad på så sätt att parterna åtar sig att tillämpa gällande bestämmelser i liberal anda men också att de uppmjukar de bestämmelser som reglerar anställning av utländska arbetstagare. Sverige har ratificerat hela artikeln. Artikeln behandlar anställning inom annan parts territorium, inte inresa till, vilket gör att artikeln har blivit något oviktig för de parter som också är medlemmar i Europeiska Unionen.¹⁶⁴ Rätten att utöva förvärvsarbete ges endast till parternas egna medborgare, men innefattar också egenföretagare. Flyktingar enligt Genève-konventionen omfattas enligt den allmänna regeln i den europeiska sociala stadgans appendix. Kommittén har identifierat artikeln som dynamisk, vilket innebär att parterna kan anses uppfylla sitt åtagande inte bara genom att uppnå visst resultat utan också genom att visa på ansträngningar.¹⁶⁵ Kommittén har också fokuserat på att det ofta finns kopplingar mellan uppehållstillstånd och arbetstillstånd. Under artikelns tredje stycke har kommittén identifierat ett antal begränsningar som inte godtas bland annat arbetstillstånd knutna till visst arbete, viss arbetsgivare eller visst geografiskt område, krav på arbetstillstånd innan inresa och förbud för utlänning att söka ledig plats om det finns inhemska sökande.¹⁶⁶ Uppmjukade regler kring

¹⁶¹ Conclusions 2005 (Sweden), s 689

¹⁶² Samuel, s 224

¹⁶³ prop. 1994/95:207, s 32ff

¹⁶⁴ Harris, s 200ff

¹⁶⁵ Harris, s 204 & 27

¹⁶⁶ Harris, s 209f

arbetstillstånd måste gagna individer redan på plats så väl som de som söker anställning från utlandet. Eventuella inskränkningar ska begränsas eller avskaffas i samband med att anställningens längd ökar.¹⁶⁷

Sedan 1981 har kommittén flera gånger konstaterat att Sverige inte har förenklat sina regler rörande arbetstillstånd till andra parter medborgare och därmed är tillträdet till arbetsmarknaden alldeles för snävt.¹⁶⁸ Det Sverige kritiserats för är att tillfälliga arbetstillstånd är knutna till specifika arbetsgivare och endast vid brist på arbetskraft samt att eventuell förlust av anställning påverkar rätten till uppehållstillstånd.¹⁶⁹ Kommittén menade att eftersom uppehållstillstånden inte förlängdes innebar detta att det inte förelåg någon reell chans att få en ny anställning.¹⁷⁰ Genom proposition 2007/08:147 ges utlänningar enligt utlänningslagen 7 kap. 3 § 2p. numera tre månader att finna en ny anställning, annars återkallas uppehållstillståndet.¹⁷¹ I propositionen görs ingen referens varken till den europeiska sociala stadgan eller till Europarådet trots att betänkandet rör just arbetskraftsinvandring från länderna utanför EES och Schweiz.¹⁷² Det är oklart om denna lagändring uppfyller stadgans krav, nästa slutsats presenteras 2012.

3.2.3.6 Artikel 19

Artikel 19 ger migrerande arbetstagare och deras familjer rätt till skydd och hjälp. Den innehåller tolv punkter och Sverige har valt att ratificera hela artikeln. Liksom föregående artikel omfattas endast parternas egna medborgare samt flyktingar.¹⁷³ Också i detta fall blir stadgan mindre viktig för de migrerande arbetare som hör hemma i land som är medlem i Europeiska Unionen och söker sig till annat medlemsland.

3.2.3.6.1 Artikel 19.6

Enligt artikelns sjätte stycke åtar sig parterna att i möjligaste mån underlätta familjeåterförening om den migrerande arbetstagaren har fått tillstånd att bosätta sig i det mottagande landet. Av stadgans appendix framgår att med familj menas åtminstone make/maka och ogifta barn så länge dessa anses vara minderåriga i den mottagande staten och ekonomiskt beroende av den migrerande arbetaren. Kommittén har tolkat skyldigheten att

¹⁶⁷ Samuel, s 394

¹⁶⁸ Conclusions VII (Sweden), s 96

¹⁶⁹ Conclusions 2008 (Sweden), sidhänvisning saknas

¹⁷⁰ Conclusions 2005 (Sweden), s 708-710

¹⁷¹ prop. 2007/08:147, s 32f

¹⁷² prop. 2007/08:147, s 63

¹⁷³ Harris, s 211ff

”underlätta” återförening som att parterna måste eliminera eventuella lagliga hinder men också i möjligaste mån introducera lämpliga administrativa och sociala åtgärder.¹⁷⁴ En väntetid upp till ett år innan återförening kan ske har dock ansetts godtagbar. De familjemedlemmar som har utnyttjat rätten till familjeåterförening och anslutit sig till övriga familjen i det mottagande landet har därefter en oberoende rätt att stanna.¹⁷⁵

Från 1984 och fram till med 2000 fick Sverige återkommande kritik enligt sjätte punkten. Skälet till detta var att enligt 1961 års stadga definierades enligt appendix familj som hustru och ekonomiskt beroende barn under 21 år. I Sverige omfattades i princip inte barn över tjugo år av regler kring familjeåterförening.¹⁷⁶ I och med den reviderade stadgan ändrades appendix till dess nuvarande lydelse och därmed uppfyller Sverige numera sitt åtagande.

3.2.3.6.2 Artikel 19.8 (19.10)

I artikelns åttonde punkt åtar sig parterna att garantera att migrerande arbetstagare som är lagligen bosatta inte utvisas annat än om de utgör en fara för den nationella säkerheten eller förbryter sig mot allmän ordning eller moral. Allmän ordning sägs motsvara franskans *ordre public*, vilket innefattar bland annat politiska skäl, oförmåga att klara sitt uppehälle, skatteflykt och mutor.¹⁷⁷ Ibland överlappar denna artikel andra artiklar i stadgan vilket gör att exempelvis rätten till familjeliv måste balanseras och en proportionalitetsbedömning göras. Artikel 19.8 innebär inte bara att parterna måste tillhandahålla korrekta materiella regler rörande utvisning utan också garantera ett skydd mot godtyckliga beslut genom att tillhandahålla möjlighet till prövning vid domstol eller annat självständigt organ, inom den nationella rättsordningen.¹⁷⁸ Däremot har det än så länge inte uttalats några krav motsvarande ”rättvis rättegång”.¹⁷⁹

Genom artikelns tionde punkt sträcks skyddet i föregående punkt ut till att också omfatta egenföretagare i lämpliga delar. Åtagandet är uppfyllt genom att behandla egenföretagare på samma sätt som arbetstagare vad gäller det skydd artikel 19 tillhandahåller.¹⁸⁰ Men det innebär också att parterna automatiskt bryter mot 19:10 när de inte uppfyller ett annat åtagande under artikel 19, även om det inte föreligger någon diskriminering mellan grupperna.

¹⁷⁴ Harris, s 227f

¹⁷⁵ Mikkola, s 46

¹⁷⁶ Conclusions VIII (Sweden), s 216

¹⁷⁷ Harris, s 231ff

¹⁷⁸ Samuel, s 434

¹⁷⁹ Harris, s 235

¹⁸⁰ Harris, s 237

I sin slutsats 1979 konstaterade kommittén att det i Sverige, om det rörde sig om ett så kallat säkerhetsärende där skälet till utvisningen var rikets säkerhet, saknades möjlighet att överklaga utvisningsbeslutet till ett självständigt organ.¹⁸¹ Utvisningsbeslut meddelades av regeringen och var inte möjliga att överklaga. Frågan regleras i lag (1991:572) om särskild utlänningskontroll och de negativa slutsatserna upprepades under åren som följde. Det resulterade också i en rekommendation från ministerkommittén i juni 1995 med innebörden att Sverige skulle ta hänsyn till kommitténs negativa slutsats och rapportera vilka åtgärder man därmed vidtagit.¹⁸² Under senare delen av 1990-talet tillsattes en utredning, utförd av NIPU: Kommittén om ny instans- och processordning i utlänningsärenden, som lade fram betänkandet SOU 1999:16: Ökad rättssäkerhet i asylärenden. Arbetet ledde så småningom fram till proposition 2004/05:170 som innebar att Migrationsverkets beslut numera generellt överklagas till Migrationsdomstolarna. När det gäller säkerhetsärenden, enligt lag om särskild utlänningskontroll, meddelas beslut av Migrationsverket, 2 §, dessa kan sedan överklagas till regeringen, 2a §. Migrationsöverdomstolen ska dock yttra sig i ärendet och föreligger verkställighetshinder får regeringen inte frånga domstolens bedömning, 3 §. I 2006 års slutsats efterfrågar kommittén ytterligare information om lagändringen eftersom den då ännu inte hade trätt i kraft.¹⁸³ Sverige har precis skickat in ytterligare en rapport över artikel 19, 31 okt 2010, och slutsatsen presenteras i december 2011.¹⁸⁴ Det återstår att se om lösningen Sverige har valt godtas av kommittén.

Eftersom kommittén har funnit att Sverige inte har uppfyllt sitt åtagande under 19:8, är slutsatsen densamma gällande 19:10.¹⁸⁵

3.2.3.7 Artikel 20

Artikel 20 tillkom i samband med 1988 års tilläggsprotokoll och innebär att parterna åtar sig att vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa och främja rätten till lika möjligheter och behandling i frågor som för anställning och yrkesutövning utan diskriminering på grund av kön. Skyddet inbegriper direkt såväl som indirekt diskriminering.¹⁸⁶ Det rör bland annat tillträde och skydd mot uppsägning, vägledning, utbildning och rehabilitering, anställningsvillkor och arbetsförhållanden samt karriärutveckling inbegripet befordran. Detta

¹⁸¹ Conclusions VI (Sweden), s 128

¹⁸² Recommendation RecChS (95)10 on the application of the European Social Charter by Sweden during the year 1990-1991 (13th supervision cycle - part I)

¹⁸³ Conclusions 2006 (Sweden), sidhänvisning saknas

¹⁸⁴ http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/ReportCalendar/CalendarNRS_en.asp

¹⁸⁵ Se exempelvis Conclusions 2002 (Sweden), s 254-255 och Conclusions 2004 (Sweden), s 591

¹⁸⁶ Samuel, s 448

innebär att artikel 20 överlappar en del av de andra artiklarna i stadgan, inte minst artikel 1.2.¹⁸⁷ Parterna är skyldiga att se till att arbetare är skyddade från eventuella vedergällningar som kan vidtas mot dem när de utövar sina rättigheter under artikeln. Artikel 20 tar också sikte på lagstiftningen, vilket har resulterat i att kommittén har efterfrågat detaljerad information rörande arbetsmarknaden: hur många män respektive kvinnor är anställda respektive arbetslösa, vem som är deltidsanställd respektive tidsbegränsat anställd, hur många kvinnor innehar chefspositioner och så vidare. I stadgans appendix framgår att socialförsäkringsförmåner såsom arbetslöshetsersättning får undantas, detta ska indikeras av parten i den nationella rapporten.¹⁸⁸ Det framgår också att positiv särbehandling är tillåtet.

I sin slutsats 1997¹⁸⁹ uppmärksammar kommittén arbetsvillkoret i den svenska lagstiftningen för att vara berättigad till att erhålla a-kassa, nämligen att man måste arbeta minst 3 timmar per dag och i genomsnitt minst 17 timmar i veckan, numera 12 § i lag (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring. På grund av detta efterfrågar kommittén mer detaljerad information rörande fördelningen mellan män och kvinnor som är deltidsarbetande och i vilken utsträckning män respektive kvinnor inte uppfyller arbetsvillkoret, denna efterfrågan upprepas också i 2001 års slutsats.¹⁹⁰

Av informationen i 2002 års slutsats framgår att kvinnorna uppgår till 77,3 procent av de deltidsanställda, eller med andra ord 36,3 procent av arbetsföra kvinnor arbetar deltid i jämförelse med 10,9 procent av arbetsföra män.¹⁹¹ Kommittén konstaterade att Sverige indirekt diskriminerar kvinnor som arbetar deltid i arbetslöshetsförsäkringen och därför inte uppfyllt sitt åtagande under artikel 20.

I 2006 års slutsats ställer sig C. Kollonay Lehoczky skiljaktig, hon menar att:¹⁹²

”/.../ without any data on the composition of such persons there is no ground to suppose that they include disproportionately more women, furthermore the exclusion might be based on objective reasonable grounds. (They might be students or persons with similarly lacking intention to seriously engage in employment, creating a group of insignificant number of persons in a balanced gender-mix).”

Hon upprepar sin skiljaktiga mening i 2008 års slutsats.¹⁹³ Sverige skriver i senaste rapport att endast 6 procent av de deltidsarbetande kvinnorna, 36 procent av den kvinnliga arbetskraften,

¹⁸⁷ Harris, s 240ff

¹⁸⁸ Harris, s 243

¹⁸⁹ Conclusions XIII-5 (Sweden), s 272-276

¹⁹⁰ Conclusions XV-2 (Sweden), s 575-577

¹⁹¹ Conclusions 2002 (Sweden), s 256-263

¹⁹² Conclusions 2006 (Sweden), sidhänvisning saknas

arbetar mindre än 20 timmar i veckan vilket innebär att de allra flesta täcks av arbetslöshetsförsäkringen, och att övriga har rätt till socialförsäkringsförmåner om de inte kan försörja sig själva.¹⁹⁴ I propositionen till lagen om arbetslöshetsförsäkring framgår det att syftet med 17-timmars regeln är att endast personer som har tillräcklig anknytning till arbetsmarknaden ska omfattas av försäkringen.¹⁹⁵ Den europeiska sociala stadgan omnämns inte i propositionen.

4 Sammanfattande slutkommentar

Det första som slog mig var att den europeiska sociala stadgan inklusive dess rapporteringssystem och klagomålsprotokoll verkar vara okänd för det stora flertalet, jurister som icke-jurister, vilket är något som upprepas av flera författare.¹⁹⁶ Det här faktumet blev även ganska uppenbart för min egen del eftersom i stort sett ingen visste vad den europeiska sociala stadgan var när jag skulle förklara vad som var ämnet för min uppsats. Min nästa föräning om svaret på min frågeställning kom när jag började söka litteratur, det finns otroligt lite skrivet om den europeiska sociala stadgan på svenska, utbudet är bara något större på engelska. Och publicitet är en viktig del när gäller ett effektivt skydd av mänskliga rättigheter. Stater är i regel måna om sitt rykte och därför ska inte tyngden av publicitet och vädjan till att göra det moraliskt rätta underskattas.

4.1 Europeiska sociala stadgans påverkan på svensk rätt

4.1.1 Svenska förarbeten och praxis

Det svårt att säga något om antalet propositioner som refererar till den europeiska sociala stadgan: är de många, är de få? Men min spontana reaktion och magkänsla sa mig att de var få till antalet med tanke på hur länge sedan Sverige först ratificerade stadgan. Denna uppfattning verkade stämma när jag gick vidare och undersökte de negativa slutsatserna från rapporteringssystemet. Här fann jag exempel på förarbeten som reglerar områden vi fått kritik för, exempelvis proposition 2007/08:147 – Nya regler för arbetskraftsinvandring, och som därmed i allra högsta grad berör ämnesområdet utan någon som helst referens till den europeiska sociala stadgan. Det får mig att tänka att andelen propositioner som avhandlar den europeiska sociala stadgan skulle kunna vara betydligt fler.

¹⁹³ Conclusions 2008 (Sweden), sidhänvisning saknas

¹⁹⁴ Sveriges sjunde rapport under den reviderade Europeiska sociala stadgan, s 67

¹⁹⁵ Prop. 1996/97:107, s 134f

¹⁹⁶ Se ex förordet i Samuels bok, Churchill & Khaliq, s 446 samt Gomien, Harris & Zwaak, s 436

Det var bra mycket lättare att konstatera att den europeiska sociala stadgan inte omnämns i några längre stycken och heller inte verkar problematiseras närmare eller ges någon större vikt i av den svenska lagstiftaren. Oftast nämns stadgan pliktskyldigast under internationella konventioner och endast i ungefär en tredjedel av fallen problematiseras stadgan något. Problematismen i sig behöver inte leda fram till något konkret förslag utan finns med som ett rent konstaterande. Vad jag snarare tyckte mig se, särskilt vid genomgången av Europeiska kommittén för sociala rättigheters slutsatser, var det faktum att eventuella lagändringar sällan motiverades av kritiken inom den europeiska sociala stadgan, åtminstone som enda anledning. Utan i många fall, när en lagändring gjordes som innebar att Sverige kom att uppfylla sitt åtagande enligt stadgan efter flera års kritik, berodde lagändringen snarare på att ett visst direktiv genom unionsrätten skulle genomföras, till exempel rådets direktiv 94/33/EG eller att Sverige ratificerat någon av ILO:s konventioner. Eller så konstateras att Sverige uppfyller unionsrätten, exempelvis rådets direktiv 92/95/EEG, vi nöjer oss med det och väljer aktivt att ignorera eventuell kritik från Europeiska kommittén för sociala rättigheter.

Med tanke på att den europeiska sociala stadgan inte är svensk lag känns det inte så konstigt att den inte omnämns oftare i våra nationella domstolar. Flera referenser har uppkommit på grund av att stadgan har åberopats av någon part och därefter har domstolen klargjort att stadgan inte är svensk lag. Det mest intressanta fallet anser jag är AD 2001 nr 20 eftersom Arbetsdomstolen här prövar en fråga som sedan också prövades av Europeiska kommittén för sociala rättigheter inom klagomålsprotokollet, dock med något olika utfall.¹⁹⁷ Framförallt tycker jag att det faktum att AD uttryckligen konstaterar att stadgan inte kan innehålla ett mer långtgående stöd än Europadomstolens praxis är anmärkningsvärt. Visserligen refererar kommittén som sagt ofta till Europadomstolens praxis, men de är inte på något sätt bundna utav den. Det blir här högst påtagligt att vad kommittén kommer fram till i sina slutsatser inte ges någon större vikt. Det är märkligt eftersom Sveriges åtagande under stadgan avser såväl nationell lagstiftning som praxis, och det borde innebära att Arbetsdomstolen borde vara intresserade av den praxis som kommittén utvecklar.

Men kan vi, så som Arbetsdomstolen resonerar, nöja oss med Europakonventionen och Europadomstolens praxis? I vissa fall kan svaret säkert vara ja, när den europeiska sociala stadgan och Europakonventionen överlappar. Men Europakonventionen *skapar* inga sociala rättigheter; inget *krav* på att skapa trygghetssystem, ingen *rätt* till förmåner och så vidare, för att finna det måste man vända sig till den europeiska sociala stadgan. Det som skyddas av

¹⁹⁷ Collective Complaint 12/2002, Svenskt näringsliv v. Sverige, se ovan under avsnitt 2.5.2.1

Europakonventionen är vissa utflöden av dessa rättigheter, under förutsättning att de redan existerar under nationell lag. Rätten till en rättvis rättegång under artikel 6 måste till exempel vara reell om staten har inrättat ett system där beslut kan prövas. Det faktum att organen hänvisar till varandras praxis innebär att deras tolkningar ofta överensstämmer. Men Europeiska kommittén för sociala rättigheter är fri att komma till egna slutsatser vilket innebär att skyddet enligt den europeiska sociala stadgan, till skillnad från den slutsats som rätten kom fram till i AD 2001 nr 20, kan vara mer långtgående. Därmed kan Europadomstolen och Europakonventionen aldrig vara nog för att skydda de rättigheter som finns i stadgan.

4.1.2 Oviljan att lyssna

Men oviljan att efterkomma kritik från Europeiska kommittén för sociala rättigheter kan för Sveriges del också komma sig av dess i vissa fall väldigt formella hållning. I åtminstone två fall, obligatorisk ledighet för nyblivna mödrar och obligatorisk längd av ungdomars ledighet på sommaren, får Sverige återkommande kritik för att lagstiftningen inte följer stadgan. Sverige svarar med att detta inte utgör en problemsituation i Sverige, nästintill alla mödrar och ungdomar är lediga under den obligatoriska tiden, inte på grund av lagstiftning utan för att det är så situationen ser ut i Sverige vilket förklarar Sveriges ovilja att efterkomma kommitténs slutsats. Eftersom kommitténs resonemang i dessa fall kan anses vara formellt och stelt, utan att ta hänsyn till den faktiska situationen i praktiken, blir det också väldigt lätt att ignorera kritiken. Det faktum att Mikkola dessutom ställer sig skiljaktig gör det bara ännu enklare att bort se ifrån den.

Vid Sveriges ratificering av den reviderade stadgan 1998 utgick man ifrån gällande svensk lagstiftning för att stadgan skulle kunna träda i kraft så snart som möjligt. Sedan dess har frågan inte lyfts om att utöka ratificeringen. På det hela taget anser jag inte att den europeiska sociala stadgan har haft någon större påverkan på svensk rätt, utan den förblir i första hand ett politiskt instrument. Sverige verkar ha en generell tendens att klappa sig själv på axeln och konstatera att vi åtminstone är bättre än vår omgivning. I förarbetena till den reviderade stadgan lyftes fram att Sverige har varit aktivt i arbetet att få till stånd en modernisering av stadgan, samt att stadgan kan användas för att främja social utveckling i Europa. Sådana uttalanden känns något platta när jag inser hur lite vikt vi själva lägger vid den europeiska sociala stadgan.

Som svar på varför den europeiska sociala stadgan inte får någon vidare effekt kan olika aspekter lyftas fram. Det går till exempel att se vissa inneboende problem i stadgan som kan hjälpa till att förklara varför den får så dåligt genomslag.

4.2 Inneboende problematik

4.2.1 Stadgans utformning

Möjligheten att välja vilka artiklar man vill ratificera gör att stadgan skiljer sig ganska grundläggande från Europakonventionen och gör att man kan betrakta sociala och ekonomiska rättigheter på ett annat sätt, något som man väljer om det passar en. Det är olyckligt, för precis som Sverige själva uttrycker det vid ratificeringen av den reviderade stadgan, så utgår man från svensk lagstiftning och avstår helt enkelt därmed från de artiklar man inte uppfyller. Det är då också lätt att jämföra sig med andra stater och åtminstone vara bättre än dem. På detta sätt kan man klappa sig på ryggen och anse att man uppfyller sina internationella åtaganden vad gäller sociala rättigheter. Så här skulle politiska fri- och rättigheter aldrig behandlas, de är istället ovillkorliga och absoluta och inget vi kan välja bort.

4.2.2 Problemet med övervakningen

Gomien, Harris & Zwaak uttrycker sin kritik på följande sätt: "A human rights guarantee is only as good as its system of supervision."¹⁹⁸ Och detta är onekligen ett av den europeiska sociala stadgans problem. Även om Europeiska kommittén för sociala rättigheter, som är ett fristående expertorgan, gör ett väldigt grundligt och ambitiöst arbete med att uttolka stadgans innehåll och tillämpning filtreras detta resultat genom Ministerkommittén vilket gör att det försvagas och politiseras. Om den politiska viljan saknas, såväl nationellt och inom Ministerkommittén, spelar det ingen roll vad kommitténs slutsats slutligen blir. Kommitténs arbete blir framförallt intressant inom teoribildningen kring sociala rättigheter och inte så mycket som påtryckningsmedel.

Detta gäller rapporteringssystemet såväl som klagomålsprotokollet. Det är endast fjorton av stadgans 47 medlemmar som har ratificerat klagomålsprotokollet trots att det är femton år sedan dess tillkomst 1995. Frånvaron av politisk vilja blir tydlig med tanke på att Ministerkommittén endast har riktat en rekommendation vid *ett* tillfälle trots att Europeiska kommittén för sociala rättigheter vid betydligt många fler tillfällen har funnit att parterna inte uppfyllt sina åtaganden. Ministerkommittén hade förut en liknande funktion under

¹⁹⁸ Gomien, Harris & Zwaak, s 429

Europakonventionen, men den togs bort i den reform 1998 som elfte tilläggsprotokollet innebar. Jag tycker att det är olyckligt att Ministerkommittén har kvar en beslutande roll under den europeiska sociala stadgan eftersom det ”tar udden” av de slutsatser som Europeiska kommittén för sociala rättigheter kommer fram till. Det enda som uttrycks blir en önskan om att situationen vid nästa rapporteringstillfälle ska vara åtgärdad. Om så inte är fallet så fortsätter bara slutsatsen att upprepas; den blir otroligt lätt att ignorera.

Det ord som bäst beskriver Sveriges attityd, och till viss del också Ministerkommitténs, gentemot den europeiska sociala stadgan och kommitténs arbete är nonchalans.

4.3 Förhållandet till Europeiska Unionens stadga om de grundläggande rättigheterna och framtiden

4.3.1 Bakgrund

På grund av Europeiska Unionens stadga om de grundläggande rättigheterna kan EU-domstolen, sedan Lissabonfördragets ikraftträdande, till viss del numera döma över samma rättigheter som vi finner i den europeiska sociala stadgan.

Diskussionen om att EU bör ha en egen rättighetsstadga har pågått under flera år.¹⁹⁹ Debatten har förts mot bakgrund av EU-rättens allt större inverkan på de nationella rättsordningarna, ökningen av unionens befogenheter och kritik av det europeiska projektet att vara alltför ekonomiskt inriktat. Politiskt togs initiativet 1999, och stadgan godtogs i Nice 2000 med ett uttryckligt tillägg att den inte var juridiskt bindande. Det finns däremot gott om exempel på avgöranden där dåvarande EG-domstolen åberopade rättighetsstadgan som tolkningsunderlag.²⁰⁰ I och med Lissabonfördraget har det skrivits in i artikel 6 TEU att EU:s rättighetsstadga ska ges rättslig status. Stadgan är ett försök att samla de rättigheter som finns i fördragen och den sekundära unionsrätten i ett överskådligt dokument, inte att skapa nya. Bestämmelserna grundas på gemenskapsrätten, framförallt EG-domstolens praxis, som i sin tur har utvecklats mot bakgrund av medlemsstaternas konstitutionella traditioner.²⁰¹ Men stadgan innebär att vissa rättigheter lyfts från sekundärrätten till primärrätten.²⁰² Den är också ett försök att förhindra att unionens ekonomiska kompetenser begränsar ekonomiska och sociala rättigheter på medlemsstatsnivå, exempelvis strejkrätten som inte tidigare fanns

¹⁹⁹ Bull & Lind, s 13f

²⁰⁰ Bernitz, s 80

²⁰¹ Bergström, Hettne & Södersten, s 61f

²⁰² Bull & Lind, s 45

upptagen i fördraget.²⁰³ Viktigt att komma ihåg är att EU-rätten endast är överordnad svensk rätt inom dess kompetensområden.

4.3.2 EU-stadgans innehåll och räckvidd

Det är framförallt stadgans avdelning IV, artikel 27-35 med rubriken ”Solidaritet” som behandlar sociala rättigheter och där hänvisningar till den europeiska sociala stadgan har gjorts i den förklarande rapporten. Här finner vi bestämmelser kring arbetstagares rätt till information, förhandlingsrätt, arbetsförmedlingar, skydd mot uppsägning utan saklig grund och rättvisa arbetsförhållanden (art. 27- 31). Därutöver förbjuds barnarbete, möjlighet att kombinera familj och yrkesliv uppmärksammas, rätt till social trygghet och hälsovård erkänns (art. 32-35). I avdelning III med rubriken ”Jämlikhet” finns också artiklar inspirerade av den europeiska sociala stadgan, bland annat jämställdhet (”rätt till lika möjligheter”), äldres rättigheter samt integrering av funktionshindrade (art. 23, 25-26). Under rubriken ”Friheter” i avdelning II stipuleras en rätt till utbildning och arbete, inklusive fritt yrkesval (art. 14-15).

Stadgan riktar sig till EU:s organ inom dess kompetensområden, samt till medlemsstaterna när dessa ska tillämpa unionsrätten eller nationell lag som berör unionsrättens område.²⁰⁴ Det framgår också uttryckligen i stadgans artikel 51 att bestämmelserna inte på något sätt utökar unionens befogenheter eller medför någon ny uppgift. Stadgan gör skillnad på rättigheter och principer, enligt artikel 51.1 ska rättigheter respekteras och principer iakttas. Rättigheterna har mer karaktären av rättsregler som då kan tillämpas omedelbart enligt unionsrättens princip om direkt effekt.²⁰⁵ De artiklar som ses som principer anger i allmänna ordalag vilken politik som ska föras för medborgarnas bästa.²⁰⁶ Stadgan förklarar inte vad som är skillnaden mellan en rättighet och en princip men det är ganska tydligt att det har att göra med om det rör sig om så kallade ”klassiska” rättigheter eller sociala rättigheter.²⁰⁷ I artikel 52 fastställs räckvidden av rättigheterna och principerna. I första stycket framgår att begränsningar av rättigheterna får göras i lag under visa förutsättningar och under beaktande av proportionalitetsprincipen. Enligt andra stycket ska de rättigheter som återfinns i fördragen utövas under de villkor som fastställs där. Tredje stycket uttalar tydligt att skyddsnivån enligt Europakonventionen alltid ska gälla liksom fjärde stycket framhåller att rättigheterna ska tolkas i samstämmighet med medlemsstaternas konstitutioner. Enligt femte stycket får de bestämmelser som innehåller

²⁰³ Lind, s 293

²⁰⁴ Lind, s 291

²⁰⁵ Bernitz, s 78

²⁰⁶ Bernitz, s 79

²⁰⁷ Bull & Lind, s 34f

principer genomförs genom lagstiftnings- eller verkställighetsakter, antingen från unionens institutioner eller i medlemstaterna själva. Principerna prövas endast när det är fråga om tolkning av sådana akter eller prövning av deras laglighet. Som exempel på principer enligt stadgans förklarande rapport nämns artikel 25 och 26.²⁰⁸ Flera andra artiklar innehåller inslag av både rättigheter och principer och en närmare gränsdragning får klargöras genom rättspraxis från EU-domstolen.²⁰⁹

4.3.3 EU, sociala rättigheter och framtiden

Lissabonfördraget liksom ändringar i Europakonventionens protokoll möjliggör att EU som subjekt kan ansluta sig till Europakonventionen.²¹⁰ Detta kommer att innebära att det är Europadomstolen som slutligen dömer över huruvida konventionsstaterna följer konventionen och att EU-domstolen blir bunden av dess avgöranden.²¹¹ Någon sådan relation har EU-domstolen inte till Europeiska kommittén för sociala rättigheter utan EU-domstolen är fri att göra sina egna tolkningar. Och det är väl kanske domstolens arbete med att uttolka rättigheterna, och inom ramen för det här arbetet de rättigheter som också återfinns i den europeiska sociala stadgan, som kommer att ådra sig störst intresse. EU-domstolen är ju inte ursprungligen en MR-domstol, även om de tidigt började väva in mänskliga rättigheter i sin praxis; den första hänvisningen till Europadomstolen gjordes 1975.²¹² Eventuella normkonflikter löser EU-domstolen som bekant oftast genom en avvägning, en proportionalitetsbedömning, mellan de grundläggande rättigheterna och den fria rörligheten. Detta visar att domstolen sällan ser rättigheter som absoluta utan att de ofta får konkurrens av andra värden.

EU-domstolen har också gjort sig känd för att skapa produkter för att lösa de ”problem” de har funnit inom systemet, exempelvis direkt effekt som svar på problemet med dualistiska system.²¹³ Så inte nog med att Lissabonfördraget innebär att vi får en oberoende domstol som kommer att döma över vissa av den europeiska stadgans rättigheter, det finns också en möjlighet, åtminstone teoretiskt, att vissa av dessa rättigheter kommer att få direkt effekt. Personligen har jag svårt att se detta hända, det är väl snarare så att många av de rättigheter

²⁰⁸ Förklaringar avseende stadgan om de grundläggande rättigheterna, s 35

²⁰⁹ Bernitz, s 79

²¹⁰ Bergström, Hettne & Södersten, s 64

²¹¹ Bull & Lind, s 52

²¹² Bull & Lind, s 13

²¹³ Bull & Lind, s 39

som härrör från den europeiska sociala stadgan kommer att ses som principer och därmed inte ges någon direkt effekt.

Det framstår som omöjligt att sia om framtiden och det återstår att se vad som kommer att hända och vilka tolkningar EU-domstolen kan tänkas göra av de rättigheter som överlappar med den europeiska sociala stadgan. Att medlemsstaterna kommer att lyssna mer på EU-domstolen än Europeiska kommittén för sociala rättigheter tror jag inte att det råder några som helst tvivel om. Det kan förmodligen innebära att en del av rättigheterna kommer att få ett större genomslag genom EU-domstolens praxis än vad de har fått hittills. Men jag kan inte låta bli att känna en viss oro för de tolkningar som kommer att ske; kommer avvägningarna att vara lämpliga? För även om EU-domstolen tidigare frivilligt har lyft in mänskliga rättigheter i sin praxis, både genom att göra hänvisningar till Europadomstolens praxis samt genom att konstatera att vissa rättigheter utgör allmänna rättsprinciper inom EU-rätten eftersom man har ”funnit” dem i ”medlemsstaternas gemensamma konstitutionella traditioner såsom dessa bland annat har kommit till uttryck via Europakonventionen”²¹⁴, kvarstår det faktum att EU-domstolen är ett organ inrättat för ett annat ändamål. I fokus är inte mänskliga rättigheter utan den fria rörligheten och påtaglig är viljan att skapa kompromisser med mänskliga rättigheter. Jag menar att Europeiska kommitténs arbete för sociala rättigheter inom ramen för den europeiska stadgan fortfarande är viktigt och i allra högsta grad fyller en funktion. Men systemet är beroende av att Europarådets medlemmar ger stadgan sitt stöd, dels genom ratifikation om det inte redan har skett, men dels också genom att hörsamma den kritik som levereras.

²¹⁴ Se exempelvis målet C-144/04, Mangold v. Helm

5 Käll- och litteraturförteckning

OFFENTLIGT TRYCK

Propositioner

- Prop. 1970:5 – med förslag till allmän arbetstidslag m.m.
Prop. 1970:94 – med förslag till lag om arbetsgivares kvittningsrätt, m.m.
Prop. 1974:88 – med förslag till lag om facklig förtroendemens ställning på arbetsplatsen m.m.
Prop. 1975/76:105 – lag om medbestämmande i arbetslivet
Prop. 1975/76:133 – om utbyggnad av föräldraförsäkringen m.m.
Prop. 1976/77:149 – om arbetsmiljölag m.m.
Prop. 1977/78:104 – med förslag om utvidgad rätt till ledighet för vård av barn m.m.
Prop. 1979/80:84 – om sjömanspensioneringen
Prop. 1979/80:100 – med förslag till statsbudget
Prop. 1983/84:199 – om svenskundervisning för vuxna invandrare
Prop. 1988/89:100 – med förslag till statsbudgeten
Prop. 1988/89:106 – om tilläggsprotokollet till den europeiska sociala stadgan
Prop. 1988/89:119 – om godkännande av den europeiska konventionen om kommunal självstyrelse
Prop. 1989/90:60 – om minimiålder för tillträde till arbete
Prop. 1990/91:113 – om en ny jämställdhetslag m.m.
Prop. 1992/93:104 – Godkännande av Europarådets konvention om utlänningars delaktighet i samhällslivet på kommunal nivå
Prop. 1993/94:101 – Åtgärder mot rasistisk brottslighet och etnisk diskriminering i arbetslivet
Prop. 1994/95:207 – Ny föräldraledighetslag m.m.
Prop. 1995/96:79 – Minderåriga i arbetslivet - skyddsregler vid arbete i arbetsgivarens hushåll
Prop. 1996/97:16 – En arbetsrätt för ökad tillväxt
Prop. 1996/97:25 – Svensk migrationspolitik i globalt perspektiv
Prop. 1996/97:107 – En allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring
Prop. 1997/98:55 - Kvinnofrid
Prop. 1997/98:82 – Europarådets sociala stadga
Prop. 1997/98:179 – Lag om förbud mot diskriminering i arbetslivet av personer med funktionshinder
Prop. 1998/99:120 – Företagshälsovård
Prop. 1999/00:32 – Lönebildning för full sysselsättning
Prop. 2000/01:78 – Rätt att arbeta till 67 års ålder
Prop. 2000/01:147 – Offentlig anställdas bisysslor
Prop. 2002/03:65 – Ett utvidgat skydd mot diskriminering
Prop. 2003/04:180 – Tydligare genomförande av EG:s arbetstidsdirektiv
Prop. 2004/05:147 – Ett utvidgat skydd mot könsdiskriminering
Prop. 2004/05:170 – Ny instans- och processordning i utlännings- och medborgarskapsärenden
Prop. 2005/06:38 – Trygghet respekt och ansvar - om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever
Prop. 2005/06:134 – Anpassningar av studiestödet till vissa EG-direktiv m.m.
Prop. 2007/08:95 – Ett starkare skydd mot diskriminering

Prop. 2007/08:147 – Nya regler för arbetskraftsinvandring
Prop. 2008/09:3 – Räkna vid återkrav inom arbetslöshetsförsäkringen m.m.
Prop. 2009/10:65 – Konkurrera med kvalitet - studieavgifter för utländska studenter
Prop. 2009/10:85 – Integritet och effektivitet i polisens brottsbekämpande verksamhet

Departementsserien

Ds 1997:65 – Europarådets sociala stadga, Arbetsmarknadsdepartementet

RÄTTSFALL OCH AVGÖRANDEN

Sverige

Högsta domstolen

NJA 1973 s 423

Regeringsrätten

RÅ 1991 ref 41

Arbetsdomstolen

AD 1972 nr 5

AD 1986 nr 68

AD 2001 nr 20

Europarådet

Europadomstolen

Airey v. Ireland, (1979) Appl. No. 6289/73, Judgement of 9 October 1979

Deumeland v. Germany, (1986) Appl. No 9384/81, Judgement of 29 May 1986

Feldbrugge v. Netherlands, (1986) Appl. No. 8562/79, Judgement of 29 May 1986

Gaygusuz v. Austria (1996) Appl. No. 17371/90, Judgement of 16 September 1996

Gustafsson v. Sweden (1996) Appl. No. 15573/89, Judgement of 25 April 1996

Koua Poirrez v. France (2003), Appl. No. 40892/98, Judgement of 30 September 2003

Salesi v. Italy, (1993) Appl. No. 13023/87, Judgement of 26 February 1993

Stec and others v. United Kingdom, (2006) Appl. No. 65731/01; 65900/01, Judgement of 12 April 2006

Vördur Olafsson v. Iceland, (2010) Appl. No. 20161/06, Judgement of 27 April 2010

Europeiska kommittén för sociala rättigheter

Collective complaint No 6/1999, *Syndicat national des professions du tourisme v. France*

Collective complaint No 12/2002, *Svenskt Näringsliv v. Sweden*

Europeiska Unionen

EG-domstolen, numera EU-domstolen

ÖVRIGT

Europarådet

Ministerkommittén

Recommendations & Resolutions

Recommendation R ChS (95)10 on the application of the European Social Charter by Sweden during the year 1990-1991 (13th supervision cycle - part I)

Recommendation R ChS (2001)1 on Collective Complaint no. 6/1999, Syndicat national des Professions du tourisme against France

Resolution ResChS (2003)1 on Collective complaint no. 12/2002, Svenskt Näringsliv against Sweden Resolution

Europeiska kommittén för sociala rättigheter

Conclusions

Conclusions VI (Sweden)

Conclusions VII (Sweden)

Conclusions VIII (Sweden)

Conclusions XIII-1 (Sweden)

Conclusions XIII-3 (Sweden)

Conclusions XIII-5 (Sweden)

Conclusions XIV-2 (Sweden)

Conclusions XV-2 (Sweden)

Conclusions 2002 (Sweden)

Conclusions 2003 (Sweden)

Conclusions 2004 (Sweden)

Conclusions 2005 (Sweden)

Conclusions 2006 (Sweden)

Conclusions 2007 (Sweden)

Conclusions 2008 (Sweden)

Conclusions 2009 (Sweden)

Conclusions 2010 (Sweden)

Elektroniska resurser

Samtliga sidor besökta senast 101220

http://www.coe.int/t/cm/adoptedTexts_en.asp; antagna texter från Ministerkommittén

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Complaints/Complaints_en.asp; lista över kollektiva klagomål

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/CountryFactsheets/Sweden_en.asp;
faktablad över Sverige
http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/GovernmentalCommittee/Rules2008_en.pdf; *Regeringskommitténs arbetsordning*
http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/OrganisationsEntitled/OrgEntitled_en.asp;
lista över organisationer inom klagomålsprotokollet
http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/ReportCalendar/CalendarNRS_en.asp;
kalendarium över rapportsystemet
http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Presentation/Overview_en.asp; *tabell över vilka stater som ratificerat den europeiska sociala stadgan*
<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Reports/Html/158.htm>; *klagomålsprotokollets förklarande rapport*
<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=996767&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntranet>;
beslut av Ministerkommittén vid det 963:e mötet, 3 maj 2006

<http://hudoc.esc.coe.int/esc2008/query.asp?language=en>; *Europeiska sociala stadgans databas*

Europeiska Unionen

Europeiska unionens officiella tidning

Förklaringar avseende stadgan om de grundläggande rättigheterna, EUT C 303, 14.12.2007, s. 17–35

Sverige

Regeringen

Rapporter

Sveriges första rapport under den reviderade Europeiska sociala stadgan

Sveriges femte rapport under den reviderade Europeiska sociala stadgan

Sveriges sjunde rapport under den reviderade Europeiska sociala stadgan

Sveriges nionde rapport under den reviderade Europeiska sociala stadgan

Arbetsmiljöverket

Arbetsmiljöverkets författningssamling

AFS 1980:13

AFS 1996:1

Elektroniska resurser

Samtliga sidor besökta senast 101220

Riksdagens dokumentinsamling, <http://riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=34>

Karnov, via Thomson Reuters

LITTERATUR

- Bernitz, Ulf (2008), EU:s nya rättighetsstadga – Hur kommer den att tillämpas? I *Europarättslig tidskrift – tio år*, s 73 – 84.
- Bergström, Carl Fredrik, Hettne, Jörgen & Södersten, Anna (2008), *Lissabonfördraget*. Stockholm: Sieps.
- Bull, Thomas & Lind, Anna-Sara (2008), Europeiska Unionens stadga om grundläggande rättigheter. I *Tre rapporter till grundlagsutredningen*. SOU 2008:43, s 7 – 74.
- Churchill, Robin R. & Khaliq, Urfan (2004), The Collective Complaints System of the European Social Charter: An effective mechanism for ensuring compliance with economic and social rights? I *European Journal of international law*, 15, s 417 – 456.
- Cullen, Holly (2009), The Collective Complaints System of the European Social Charter: Interpretive methods of the European Committee of Social Rights. I *Human rights law review*, 9, s 61 – 93.
- Gomien, Donna, Harris, David. & Zwaak, Leo (1996), *Law and practice of the European Convention on human rights ans the European Social Charter*. Strasbourg: Council of Europe publishing.
- Harris, David (2001), *The European Social Charter*. Ardsley: Transnational Publishers Inc.
- Herzfeld, Petra (2003), *Facklig föreningsfrihet som mänsklig rättighet*. Uppsala: Iustus förlag.
- Implementation of the European Social Charter: Survey by country* (2002). Strasbourg: Council of Europe publishing.
- Kapuy, Klaus (2007), Social security and the European Convention on human rights. I *European Journal of Social Security*, 3, s 221 – 242.
- Khemani, Melissa (2009), *The European Social Charter as a means of protecting fundamental economic and social rights in Europe: relevant or redundant?* Georgetown University Law Center. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1606110
- Lind, Anna-Sara (2009), *Sociala rättigheter i förändring – En konstitutionellrättslig studie*. Uppsala: Uppsala Universitet.
- Mikkola, Matti (2008), Social human rights of migrants under the European Social Charter. I *European Journal of Social Security*, 10, s 25 – 59.

Samuel, Lenia (2002), *Fundamental Social Rights – Case Law of the European Social Charter*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.

Warbrick, Colin (2007), Economic and Social Interests and the European Convention on Human Rights. I: Baderin, M. & McCorquodale, R (red), *Economic, social and cultural rights in action*. Oxford University Press, 2007

6 Bilaga – Propositioner som nämner Europeiska sociala stadgan

1. 2009/10:85 - Integritet och effektivitet i polisens brottsbekämpande verksamhet
2. 2009/10:77 - Försörjningskrav vid anhöriginvandring
3. 2009/10:65 - Konkurrera med kvalitet - studieavgifter för utländska studenter
4. 2009/10:48 - Åtgärder med anledning av Lavaldomen
5. 2008/09:3 - Ränta vid återkrav inom arbetslöshetsförsäkringen m.m.
6. 2007/08:168 - Lissabonfördraget
7. 2007/08:95 - Ett starkare skydd mot diskriminering
8. 2005/06:134 - Anpassningar av studiestödet till vissa EG-direktiv, m.m.
9. 2005/06:77 - Genomförande av EG-direktiven om unionsmedborgares rörlighet inom EU och om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares ställning
10. 2005/06:72 - Genomförande av EG-direktivet om rätt till familjeåterförening samt vissa frågor om handläggning och DNA-analys vid familjeåterförening
11. 2005/06:38 - Trygghet, respekt och ansvar - om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever
12. 2004/05:170 - Ny instans- och processordning i utlännings- och medborgarskapsärenden
13. 2004/05:164 - Tullverkets brottsbekämpning - Effektivare uppgiftsbehandling
14. 2004/05:147 - Ett utvidgat skydd mot könsdiskriminering
15. 2003/04:180 - Tydligare genomförande av EG:s arbetstidsdirektiv
16. 2003/04:30 - Ny smittskyddslag m.m.
17. 2002/03:65 - Ett utvidgat skydd mot diskriminering
18. 2000/01:147 - Offentliganställdas bisysslor
19. 2000/01:78 - Rätt att arbeta till 67 års ålder
20. 1999/00:32 - Lönebildning för full sysselsättning
21. 1998/99:120 - Företagshälsovård
22. 1997/98:179 - Lag om förbud mot diskriminering i arbetslivet av personer med funktionshinder
23. 1997/98:58 - Amsterdamfördraget
24. 1997/98:55 - Kvinnofrid

25. 1996/97:25 - Svensk migrationspolitik i globalt perspektiv
26. 1996/97:16 - En arbetsrätt för ökad tillväxt
27. 1995/96:79 - Minderåriga i arbetslivet - skyddsregler vid arbete i arbetsgivarens hushåll
28. 1994/95:207 - Ny föräldraledighetslag m.m.
29. 1993/94:101 - Åtgärder mot rasistisk brottslighet och etnisk diskriminering i arbetslivet
30. 1992/93:104 - Godkännande av Europarådets konvention om utlänningars delaktighet i samhällslivet på kommunal nivå
31. 1990/91:113 - om en ny jämställdhetslag, m. m
32. 1988/89:119 - om godkännande av den europeiska konventionen om kommunal självstyrelse
33. 1988/89:100 - med förslag till statsbudgeten
34. 1983/84:199 - om svenskundervisning för vuxna invandrare
35. 1979/80:100 - med förslag till statsbudgeten
36. 1979/80:84 - om sjömanspensioneringen
37. 1977/78:162 - om godkännande av Europarådets konvention om migrerande arbetstagares rättsställning
38. 1977/78:104 - med förslag om utvidgad rätt till ledighet för vård av barn, m.m.
39. 1977/78:69 - om ändring i 6 kap BrB.
40. 1976/77:149 - om arbetsmiljölag m.m.
41. 1975/76:209 - om ändring i regeringsformen
42. 1975/76:133 - om utbyggnad av föräldraförsäkringen
43. 1975/76:126 - med anledning av vissa av internationella arbetskonferensen år 1975 vid dess sextionde sammanträde fattade beslut - bilagan
44. 1975/76:105 - Lag om medbestämmande i arbetslivet
45. 1974:88 - med förslag till lag om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen m.m.; given den 5 april 1974.
46. 1971:125 - Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående godkännande av internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter
47. 1970:94 - given Stockholms slott den 13 mars 1970 med förslag till lag om arbetsgivares kvittningsrätt
48. 1970:5 - till riksdagen med förslag till allmän arbetstidslag, m.m.